Design and testing
new VET frameworks
for the transfer and recognition
of organic livestock
management skills in Europe

Lifelong
Learning
Programme

PROJEKT

KOGUMIK

Riikide prakikad LivOrg projekti kogemuste kasutamiseks edaspidiseks

Project n. 539313-LLP-1-2013-1-IT-LEONARDO-LMP

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Projekt:	Uue maheloomakasvatuse alase VET raamistiku koostamine ja testimine Euroopas (LivOrg)
Lepingu number	539313-LLP-1-2013-1-IT-LEONARDO-LMP
Tööpakett:	TP 8: LivOrg kogumik
Juhtpartner:	EkoConnect (Saksamaa)
Autorid:	EkoConnect (Saksamaa), tõlge Argo Peepson
Dokumendi tüüp:	Dokument
Levitamine:	Avalik
Tulemi N°	D 29
Olek:	Valmis
Versioon:	2.0

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Sisukord

1. SISSEJUHATUS

1.1. **LivOrg Projekt** p. 4
1.2. **Üldised eesmärgid** p. 5
1.3. **Projekti taust ja osalejad** p. 6
1.4. **Tulemi struktuur** p. 7

2. LivOrg PROJEKT JA MAHEPÕLLUMAJANDUS

2.1. **VET õppekava „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktiline korraldamine“ arendamise põhjendatus** p. 8

3. MAHEPÕLLUMAJANDUSLIKU LOOMAKASVATUSE SEKTOR: VET KOGEMUSED

3.1. **LivOrg juhtumiuuringud, riikide näited** p. 11

- *Kursuse väljatöötamine ja rakendamine mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilistele korraldajatele*
- Uue ja uuendusliku kursuse teemade viimine riiklikku kvalifikatsiooniraamistikku või kasutamine muul sektorile sobival viisil

4. MAHEPÕLLUMAJANDUS JA ETTEVÕTLUSVAIMU SOODUSTAMINE EUROOPAS

4.1. **Projekti võimalik mõju ja võimendav mõju: kogemused riiklikul tasandil** p. 46

5. KOKKUVÕTE

5.1. **Peamised järeldused** p. 56
5.2. **Soovitused** p. 59

Project n. 539313-LLP-1-2013-1-IT-LEONARDO-LMP

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1. SISSEJUHATUS

1.1. LivOrg Projekt

Projekti raamistik:

- ELi programm (Leonardo da Vinci – Mitmepoolne projekt innovatsiooni arendamiseks)
- Kestus: 01.12.2013 – 31.01.2016
- Peamised tegevused ja tulemused:
    - **VET pilootõppekava "Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktiline korraldamine"** koostamine maheloomakasvatuse valdkonnas: õppekava koosneb 4st väiksemast õppemoodulist ja selle sihtrühmaks võivad olla a) keskharidusega isikud, kes soovivad jätkuõpet mahepõllumajanduse valdkonnas; b) keskharidusega isikud, kes soovivad ümberõpet mahepõllumajanduse valdkonnas - vanusepiiranguta; c) põllumajandusvaldkonnaga seotud töötud (4 EQF tase). VET õppekava koostamine ja rakendamine aitab täita **Euroopa 2020** strateegias välja toodud kõrgeid eesmärke, mis on seotud tööhõive, haridustaseme ja sotsiaalse kaasatuse parandamisega
    - LivOrg projekti tegevuse tulemusena suureneb mahepõllumajandusliku loomakasvatuse valdkonnaga seotud teadlikkus, millega toetatakse **Euroopa Liidu mahepõllumajanduse tegevuskavast** (EL Komisjon 2004, COM(2004)415 final) tulenevate eesmärkide rakendamist.
    - **Pilootkursuste kavandamine ja läbiviimine** neljas partnerriigis (Eestis, Saksamaal, Kreekas ja Itaalias).
    - **Nõustamismeetodite arendamine,** et toetada a) ettevõtte üleminekut "vanematelt nende lastele" ning stimuleerida individuaalseid (varjatud) ettevõtlusoskusi; b) vähemusrahvusesse kuuluvate inimeste töötamist maheloomakasvatuse sektoris. Iga nõustamislabori kestus on 80 tundi ja neid katsetatakse Poolas ja Hispaanias.
    - **E-õppe platvorm:** 5-tunnine e-õpe hõlmas hea riikliku praktika võrdlust nelja partnerriigi maheloomakasvatuses. Kursusele sai iga osaleja ligipääsu e-õppe platvormi kaudu, kus nad said valida sobiva lähenemise ning õppimistempo vastavalt oma huvidele ja vajadustele.
    - **Hindamise ja valideerimise portfoolio** kirjeldab LivOrg projekti raames toimunud pilootkursuste ja nõustamislaborite õpiväljundite tunnustamise ja valideerimise vahendeid ja metoodikat. Nimetatud vahendite hulka kuuluvad instrumendid, mis toetavad elukestvat õpet, Euroopast pärit õppurite liikuvust ja

paindlikke õppevormide kasutamist kvalifikatsiooni saamisel. Portfoolios kasutatavad testid ning meetodid on koostatud selliselt, et neid on lihtne täita ja saadud tulemusi on kerge kokku arvata. Välja on töötatud ka iga ülekantava oskuse, aga ka iga üksikisiku edasijõudmise nõuetekohase testimise metoodika. Loodud õpimapp aitab kaasa mitteformaalse õpingute käigus omandatud pädevuste tunnustamisele Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku tunnustamise süsteemis, loob aluse õpiväljundite valideerimiseks ja tunnustamiseks ning seega ka ainepunktide ülekandmiseks.

- Igas partnerriigis moodustati ettevõtjatest ja koolitajatest koosnev **"maheloomakasvatuse fookusgrupp"**, kelle ülesandeks on hinnata projekti tegevust ja tulemusi.
- Koostati õppematerjale ja hindamistulemusi sisaldav **LivOrg kogumik**
- Kõik 6 partnerriiki korraldavad kaks projekti tulemusi ja õppekava **tutvustavat seminari**
- Õppekava esitlemiseks ja tutvustamiseks koostatakse **videod**, mille sisu on tõlgitud eesti, inglise, saksa, poola, hispaania ja kreeka keelde.
- **Sotsiaalmeedia võrgustike** loomine ja kasutamine, et levitada teavet noortele inimestele, õppuritele, õpetajatele ja teistele isikutele, kes võivad olla huvitatud maheloomakasvatusest: LivOrg Facebooki leht (https://www.facebook.com/groups/220075864857744/?fref=ts), projekti koduleht (www.livorg.eu), Twitter ja partnerite kodulehed.
- **Erasmus Noortele Ettevõtjatele programm:** iga partner toetab kolme noore ettevõtja osalemist vahetusprogrammis Erasmus Noortele Ettevõtjatele

1.2. Üldised eesmärgid

- **Suurendada teadlikkust mahepõllumajandusliku loomakasvatuse alal,** millega toetatakse sektori ja ELi seadusandjate vajadusi ning suurendatakse mahesektori konkurentsivõimet.
- **Laiendada sektorispetsiifilisi tegevusi**, mis soodustavad mahetootjate ja huvigruppide vahelist koostööd.
- Koostada **sektorispetsiifiline õppekava,** mis sisaldab rohkem mahelooma-kasvatuse praktilise õppega seotud VET mooduleid ja on tugevalt seotud EQF ja ECVET süsteemiga.
- **Parandada koolitamise kvaliteeti maheloomakasvatuse valdkonnas,** kasutades selleks uuenduslikke materjale, meetodeid ja tegevusi.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1.3. Projekti taust ja osalejad

- **LivOrg Konsortsium** koosneb 6 Euroopa riigi 7st partnerist, kelle tegevusvaldkonnad on varieeruvad – VET haridus, kõrgharidus, mahepõllumajandus, ärinõustamine. Partnerite erinev taust ja kogemused olid väga vajalikud LivOrg projekti eesmärkide saavutamisel ja tegevuse rakendamisel.
- **Juhtpartner** on kutsehariduse ja –koolitusega tegelev mittetulundusorganisatsioon Itaalias **ERIFO – Entre per la Ricerca la Fromazione**, mis asutati 2000. aastal Roomas. ERIFO-le on haridusministeeriumi poolt omistatud hariduse kvaliteeditagamise alane akrediteering, nad omavad piirkonnas palju sidemeid ja koos Lazio piirkonna UNCIga (riiklik kooperatiivühing) pakuvad nad töölistele jätkuõppe võimalusi.
- **Teised partnerid**:
    - heategevuslik mittetulundusorganisatsioon Saksamaalt **EkoConnect – Kesk- ja Ida-Euroopa Mahepõllumajanduse Rahvusvaheline Keskus**, mille asutasid mahepõllumajanduse eksperdid 2003. aastal Dresdenis. EkoConnect töötab selle nimel, et tagada mahepõllumajandussektori jätkusuutlik areng Euroopas, eelkõige aga Kesk- ja Ida-Euroopas.
    - **ENFAP Toscana** on piirkondlik professionaalne koolitusagentuur, mis kuulub ka Riiklikku Ametiühingusse. ENFAP on mittetulundusorganisatsioon, mis juba alates 1964. aastast tegutseb kogu Toscana maakonnas pakkudes seal tööalast koolitust ja nõustamist.
    - **Eesti Maaülikool** on ainuke ülikool Eestis, mille õppe- ja teadustegevuse põhisuunad hõlmavad terviklikult eluks vajalike primaarsete ressursside jätkusuutliku kasutamise ja elukeskkonna säilitamise problemaatika..
    - **INFODEF** – **Arengut ja Koolitust Edendav Instituut**, mis pakub projektijuhtimise, nõustamise ja konsultatsiooni teenuseid sellistes valdkondades nagu kutsekvalifikatsioon, kohalik areng ja ettevõtluse edendamine, Euroopa ja rahvusvaheliste projektidega seotud sotsiaal-majandusliku keskkonna ja juhtimise alane teave. (Hispaania)
    - **MAICh – Vahemere Agronoomiainstituut Chanias** (Kreeka) kuulub Vahemere Piirkonna Agronoomiateaduse Rahvusvahelisse Keskusesse (CIHEAM), mis on valitsustevaheline organisatsioon kuhu kuulub kolmteist Vahemere piirkonna riiki. Nende eesmärgiks on arendada teaduslikku koostööd läbi kõrghariduse pakkumise ja teadusuuringute sellistes maamajandusega seotud valdkondades nagu ökonoomika, rakendusbioloogia ja -tehnoloogia ning keskkonnateadused.
    - **IPED – Poola Kaubanduskoja "Eraettevõtluse ja Demokraatia Instituut"** on üks esimestest Poolas rajatud iseseisvatest teadusinstituutidest, mis alustas tööd 1993. aasta alguses. Instituut toetab turundusreforme, demokraatlike institutsioonide arengut ja sõbraliku ettevõtluskeskkonna loomist. IPED osaleb mitmetes projektides, teostab objektiivseid uuringuid ja analüüse ning annab soovitusi majandusseadustiku koostamisel.

1.4. Tulemi struktuur

Selle tulemi üldine eesmärk on pakkuda:

- Kasulikku teavet, kuidas koostada uuenduslikke õpimaterjale ning kavandada ja rakendada uut õppekava maheloomakasvatuse valdkonnas.
- Strateegia ja meetodid õppekava tutvustamiseks.
- Informatsiooni, kuidas kaasata peamisi sihtgruppe ja eksperte.
- Võrdlevat analüüsi, kuidas parandada tööhõivet ja ettevõtluse võimalusi mahepõllumajanduses fookusega VET ja elukestva õppe meetoditele, sh riiklikud näited LivOrg'i headest praktikatest.
- Strateegiad, meetodid, head näited ja kogemused projekti partneritelt riiklikul tasandil ja konsortsiumilt EL tasandil iga LivOrg õppekava väljatöötamise etapi kohta.
- LivOrg soovitused Euroopa Komisjonile, rahvuslikele agentuuridele, VET ja mahe organisatsioonidele, aga ka projekti tegevuste edasistele tutvustajatele.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

2. LivOrg PROJEKT ja MAHEPÕLLUMAJANDUS

2.1. VET õppekava „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktiline korraldamine“ arendamise põhjendatus

Majandusliku sektori potentsiaal	- Mahepõllumajandus on oluline ülemaailmses jätkusuutlikus põllumajanduses ja toidutootmises ja seda edendatakse vastavalt teatisele **Innovatsioon ja jätkusuutlik majanduskasv: Euroopa biomajandus** (Brüssel, 13.2.2012-COM(2012)) ja **Euroopa Mahepõllumajanduse Arengukavale** (EL Komisjon 2004, COM(2004)415 final). Arengukavas tunnistatakse mahepõllumajanduse kasu ja potentsiaali maaelu arenguks. See deklareerib, et „mahepõllumajandus võib avaldada positiivset mõju loomade heaolule, kuna mahetootmise standardid on rangemad kui seadusjärgsed nõuded“. - Mahetootjate (sh loomakasvatajate) arv on Euroopas viimase 10 aasta jooksul järjepidevalt kasvanud, nagu näitab **trükis Maailma Mahepõllumajandus 2012 /*World of Organic Agriculture 2012*** (www.organic-europe.net). - Suurendada mahepõllumajanduse tähtsust ja parendada kutsealase õppe võimalusi Euroopas. - Kutsealase õppe kättesaadavus ja kvaliteet on väga erinevad Euroopa riikides. - Farmeri roll Euroopas on muutmas, kuna farmerid peavad arendama uusi oskusi, et olla konkurentsivõimelised. Globaalses kontekstis peavad nad muutuma ettevõtlikumaks ja suurendama oma teadmisi maakasutusest ja keskkonnateadlikkusest.
Kontseptsioon ja definitsioon (õppekava)	- LivOrg projekt püüab sobitada vajaduse kvaliteetse tunnustatud väljaõppe ning ühtlustatud ja läbipaistva väljaõppenormide ja hindamise kriteeriumite osas maheloomakasvatuse valdkonnas. - Õppekava kursuse "Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktiline korraldamine" töötati välja EQF 4. tasemele. Õppekava on loodud moodulitena ja seda saab vastavalt vajadusele kohandada erinevatele sihtgruppidele. Seda saab anda keskharidusega inimestele, kes soovivad edasi õppida mahepõllumajandust, keskharidusega inimestele, kes soovivad ümberõpet mahepõllumajanduse valdkonnas ning alustada mahetootmisega – piiranguid vanuse ja tööhõive osas põllumajandussektoris ei ole. - Õppekava käsitleb järgmisi teemasid: kutsehariduse kvaliteedi varieeruvus, töötud ja noorte agronoomide töötus, põllumajanduslike teadmiste ja praktikate sidususe puudus, põllumajandusliku nõustamisteenuse piiratus paljudes

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

	Euroopa riikides, vajadus kvaliteetse ja tunnustatud väljaõppe, koolitusstandardite ja hindamise kriteeriumite järele. - Iga pilootkursus koosneb 4 moodulist: 1. Haiguste ennetamine ja alternatiivsed ravimeetodid 2. Maheloomade pidamine ja söötmine 3. Ettevõtte mahepõllumajanduslikule tootmisele ülemineku plaan 4. Tervise- ja tööohutuse reeglid maheloomakasvatuse korraldamisel - Iga nõustamislabor koosneb o a) Labor 1 (Rahvuste vaheline lähenemine): 1. Alustava mahepõllumajandusettevõtte äriplaani koostamine 2. Ettevõtluse oskused ja motivatsioon, rahvuste vaheline integreeritus maheettevõttes 3. Administratiivsed ja seadusandlikud nõuded maheettevõtte majandamiseks b) Labor 2 (Põlvkondade vaheline lähenemine): 1. Mahepõllumajandusettevõtte äriplaani koostamine 2. Ettevõtluse oskused ja motivatsioon, põlvkondade vaheline integratsioon maheettevõttes 3. Administratiivsed ja seadusandlikud nõuded maheettevõtte majandamiseks
Korraldus (õppekava)	Pilootkursus: 80 tundi: - Klassiruum (30 tundi): klassikaline õpe klassiruumis võimaldas koolitajal ja õppijal olla nö näost-näkku ühes ruumis, peamiselt kasutati seda meetodit teoreetiliste teadmiste edastamiseks. - Farmis kohapeal (45 tundi): kasutatakse juba omandatud teadmiste süvendamiseks, see annab õppuritele otsese võimaluse tutvuda mahetalude ja ettevõtlusega, suheldes otse tootjaga. - E-õpe (5 tundi): Õppurid said 5 tunnise e –kursuse kaudu võrdlevat teavet riiklikest parimatest praktikastest (Kreeka, Eesti, Saksamaa, Itaalia) mahepõllumajandusliku loomakasvatuse valdkonnas. E -kursus toimus veebiserveris ning õppijad said seda kasutada enda või asutuste arvutites. Õppurid said E-kursust läbida oma vabal ajal ja omas tempos vastavalt nende individuaalsetele vajadustele ja huvidele. E -õppe pakkujad ei pidanud planeerima, haldama või jälgima õppijate protsessi. E - õppe sisu töötati välja vastavalt õpieesmärkidele ja kasutati erinevaid meedia elemente,

	nagu PPT - tekst, pildid, graafika ja heli. See andis nii palju õpituge kui võimalik (läbi selgituste, näidete, küsitluste, jne), et muuta õpe iseseisvaks. Nõustamislaborid: 80 tundi: - Klassiruumis (10 tundi): klassikaline õpe klassiruumis võimaldas koolitajal ja õppijal olla nö näost-näkku ühes ruumis, peamiselt kasutati seda meetodit teoreetiliste teadmiste edastamiseks. - Farmis kohapeal (20 tundi): annab õppuritele võimaluse tutvuda mahetalude ja ettevõtlusega suheldes otse tootjaga. - Äriinkubaator (50 tundi): on mõeldud ettevõtte alustamiseks ja arendamiseks. Õppuritele õpetati, kuidas ise oma äriplaani koostada.
Innovaatilised komponendid ja elemendid (õppekava)	- Õppekava viiakse ellu **„Kombineeritud õppe meetodil"** –formaalne programm, milles õppur õpib vähemalt osaliselt digitaalsete vahendite ja võrgumeedia kaudu, omades kontrolli oma aja, koha, etappide ja kiiruse üle. LivOrg õppekavas viiakse digitaalne enesekontrolli õpe läbi e-õppes. - Kombinatsioon formaalsest (klassis ja e-õpe) ja mitteformaalsest (väline õpe talus) õppest ja hindamisest. - E-õppe moodul.

3. MAHEPÕLLUMAJANDUSLIKU LOOMAKASVATUSE SEKTOR: *VET KOGEMUSED*

3.1. LivOrg juhtumiuuringud – Saksamaa

Kursuse väljatöötamine ja rakendamine mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilistele korraldajatele

Vajalikud oskused	- Lõplik kursus töötati välja neljas etapis: - 1. Üldine raamistik põhisisu/riigi eripärade määratlemiseks kõigile 4 pilootkursuse moodulile. - 2. Üldisest raamistikust moodulite väljatöötamine. - 3. Iga mooduli teadmiste, oskuste ja pädevuste määratlemine. - 4. Moodulite ja sisu kohandamine riigi eripäradele sobivaks – Saksa koolitusplaani koostamine. - Saksa eksperdid TOP (*Towards Organic Production*) meeskonnast olid kaasatud igas etapis.			
	Moodul 1	**Moodul 2**	**Moodul 3**	**Moodul 4**
Oskuste sisu: uuenduslikkus ja moodulite õpiväljundid	- Nimetus: Haiguste ennetamine ja alternatiivsed ravimeetodid - Sisu: haiguste ennetamine, pidamismeetodi mõju looma tervisele, hügieeninõuded, olulisemad haigused, alternatiivsed	- Nimetus: Maheloomade pidamine ja söötmine - Sisu: ELi pidamise ja söötmise nõuded, piimalehmadele ja emistele sobivad söödad, erinevate söötade kvaliteet – söötmisplaan, erinevate	- Nimetus: Ettevõtte mahepõllumajanduslikule tootmisele ülemineku plaan - Sisu: ELi õigusraamistik, järelvalveasutus, sammud ettevõtte tunnustamisel.	- Nimetus: Tervise- ja tööohutuse reeglid maheloomakasvatuse korraldamisel - Sisu: maheettevõtete spetsiifilised riskid, seadmete korrektne kasutamine, lubatud ained

	ravimeetodid.	pidamismeetodite hindamine.		vastavalt ELi õigusele.
Õppurid ja kombineeritud õppemeetodid: kogemused	- Loengud ja formaalsed koolitusmeetodid maheloomakasvatuse põhialuste selgitamiseks. - Praktilised kogemused farmis kohapeal. - Õppurid mõistsid maheloomakasvatuse väärtust ja potentsiaali paremini farmis kohapeal kui loengutes. - Teemad, mida selgitasid tootjad, olid paremini mõistetavad, kui need, millest räägiti loengutes. - E-õpet kasutati hea riikliku praktika tutvustamiseks.			
Kaasatud huvirühmad ja mõju	- Saksa pilootkursus „**"Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktiline korraldamine**" viidi ellu koostöös Saksimaa koosharidusülikooli – Dresdeni riikliku akadeemia ja mahetootjate ühinguga Gaea e.V. - Mahetootjad kaasati mitteformaalsesse õppesse (farmis kohapeal). - EkoConnect arutas mahepõllumajanduse arenguvõimalusi tavapärastes tootjate VET (kutseharidus ja -koolitus) programmides õpikodades/fookusgrupis oktoobris 2015. Peamised tulemused on avaldatud: siin (saksa keeles).			
Väljatöötatud hea praktika	- Õppurid pidid tegema etteantud teemal iseseisva töö. Hinnati suulist ettekannet ja kirjalikku aruannet. Iseseisev töö soodustab suuremat huvi teema vastu, kui tavapärased eksamid. - Edasiantud teadmised võeti hästi omaks ja õppurid olid võimelised uut infot ettekannetes ja aruannetes kasutama. - Suuliste ettekannete kvaliteet oli parem, kui kirjalikel (vähesed teadmised teaduslikust kirjutamisest, viitamisest jne). - Kasvas soov mõelda mahepõllumajandusest/üleminekust. - Oluliselt tõusis õppurite soov katsetada oma farmi üleminekut mahepõllumajandusele. - Teadlikkuse tõstmine sõltumatust söödasektorist mahepõllumajanduses on väga oluline, kuid keeruline. - Õppurid mõistsid maheloomakasvatuse väärtust ja selle potentsiaali kõrge kvaliteediga toodangu andmiseks paremini farmis kui loengutes. - Teemad, mida tõstatasid ja selgitasid tootjad, olid õppuritele paremini mõistetavad, võeti paremini omaks ja jäid paremini meelde kui loengutes käsitletu.			

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Soovitused VET praktikutele	- Väga oluline on väliõppe osakaal kogu kursusest, sest õppurid mõistavad maheettevõtte eripärasid paremini kohapeal, kui loengutes. - Soov mahepõllumajanduse üle mõelda on oluliselt kõrgem farmis koos tootjaga arutledes, kui loengutes. - Järelvalvesüsteemi ja tunnustamise selgitamine on väga oluline õppuritele, kes on harjunud tavapõllumajandusega, et nad mõistaksid mahetoidu tootmise üldisi põhimõtteid. - Suulise ettekande ja kirjaliku aruande hindamine sunnib õppurit etteantud teemal iseseisvalt töötama. Iseseisev töö soodustab suuremat huvi teema vastu ja motivatsiooni, kui tavapärased eksamid.

Uue ja uuendusliku kursuse teemade viimine riiklikku kvalifikatsiooniraamistikku või kasutamine muul sektorile sobival viisil

Õpitulemuste hindamine: väljatöötatud meetodid	- Formaalseid ja mitteformaalseid (klassiruumis ja farmis kohapeal) kursuse osi hinnati koos. - Hinnati suulist ettekannet ja kirjalikku aruannet. - Õppurid pidid iseseisvalt ette valmistama ja esitama suulise ettekande klassi ees. - Valida sai erinevate koolitaja pakutud teemade vahel (Teemad olid seotud klassis ja farmis kohapeal käsitletuga).
EQF ja ECVET nõuded: meetmed ja indikaatorid	- EP ja EK ECVET soovitab (juuni 2009) 60 ainepunkti aastas täisajaga VET puhul. - LivOrg pilootkursus hõlmas 80 tundi kombineeritud õpet, andmaks põhiteadmised, oskused ja pädevuse mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilisel korraldamisel. Aastase õppe läbimisel (või ca 1600 tundi (8 tundi päevas, viis päeva nädalas, 11 nädalat puhkust)) on võimalik tegutseda spetsialiseerunud mahetootjana. Kursuse läbimine annaks 60 ECVET punkti. - 80 tunni pilootkursuse (või 5% kogu kursuse) läbimine annab 3 ECVET punkti.
Ülekantavus: mõju ja meetmed, et väljatöötatud kursust kvalifikatsiooniraamistikus või mujal sektoris kasutada ja partneri tegevus pärast ELi rahastamise lõppu	- Saksamaa kutsehariduse ja -koolituse kvalifikatsiooniraamistikus on kutse „talunik“. Raamistikus on 80 tundi koolituse teisel ja kolmandal aastal planeeritud alternatiivsele põllumajandusele. Igal liidumaal on oma õppekava, mis põhineb riiklikul raamistikul, kuid on veidi erinevate nüanssidega. - Talunikuks saamise õpe koosneb loengutest, praktilisest õppest ja ettevõtete kutsehariduspROgrammist. - Nt Saksimaal on mahepõllumajandus koolituse teise ja kolmanda aasta teema, ligikaudu 40 tundi sellest on pühendatud maheloomakasvatusele ja -turustamisele. - Kui projektis väljatöötatud kursus oleks tavapärase talunike koolituse osa, peaks selles mahepõllumajandusele suunatud osa

kasvama, sisuliselt kahekordistuma.

- Fookusgrupis arutati mahepõllumajanduse rolli üle Saksamaa kutsehariduse ja -koolituse süsteemis oktoobris 2015.
- EkoConnect on tihedas kontaktis teiste organisatsioonidega, mis tegelevad mahepõllumajanduse edendamisega Saksamaa kutsehariduses ja- koolituses.
- Projektis koostatud materjali pakutakse algatustele, mis tegelevad mahepõllumajanduse edendamisega üldises kutsehariduse ja -koolituse valdkonnas.
- EkoConnect kasutab saadud kogemusi järgnevates projektides, nt juba planeeritavas ERASMUS+ projektis.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

3.2. LivOrg juhtumiuuringud – Kreeka

Kursuse väljatöötamine ja rakendamine mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilistele korraldajatele

Vajalikud oskused	- Vajalikud oskused sõnastati TOP meeskonna otsesel toel, kes aitas määratleda uuendusliku kursuse jaoks vajalikud oskused, teadmised ja pädevuse ning vahendid ja taustainfo nõustamislabori tegevustele. TOP tugevdab sidet kutsehariduse ja -koolituse asutuste, tööturu ja sotsiaalpartnerite vahel. Oskuste vajaduse määratlemiseks loodi projekti alguses huvirühmade ja ekspertide toel raamistik, kus analüüsiti oskuste vajadust. Tulemusi kasutati koos ülejäänud projektipartneritega vajalike oskuste määratlemisel.			
Oskuste sisu: uuenduslikkus ja moodulite õpiväljundid	**Moodul 1**	**Moodul 2**	**Moodul 3**	**Moodul 4**
	Nimetus: Haiguste ennetamine ja alternatiivsed ravimeetodid Peamised oskused, teadmised ja pädevused: 1. Saab aru haiguste ennetamise ja raviga seotud mõistetest maheloomakasvatuses. 2. Nimetab haigusi, mis võivad vähendada toodangu turustatavust. 3. Nimetab	Nimetus: Maheloomakasvatuse korraldamine. Peamised oskused, teadmised ja pädevused : 1. Tunneb maheloomakasvatuse põhimõtteid. 2. Nimetab mäletsejalistele ja ühemaolistele loomadele sobivaid söötasid. 3. Hindab söötmisplaani (sh karjatamine ja ratsioonid). 4. Nimetab erinevatele loomaliikidele sobivaid	Nimetus: Maheettevõtte mahekontrolliks valmisoleku protseduuride määratlemine ja rakendamine. Peamised oskused, teadmised ja pädevused: 1. Mõistab ELi ja riikliku mahepõllumajanduse õiguslikku raamistikku. 2. Nimetab peamised ELi õigusaktidega sätestatud kitsendused ja nõuded maheloomakasvatuses.	Nimetus: Tervise- ja tööohutuse tegevuste planeerimine ja rakendamine riskide ärahoidmiseks ja juhtimiseks mahepõllumajanduslikus loomakasvatuses. Peamised oskused, teadmised ja pädevused: 1. Nimetab maheloomade pidamisega kaasnevad tööohutuse riskid (nt veistel on sarved) 2. Tunneb seadustega (riiklike)

	mahetootmises kasutada lubatud puhastus- ja desinfitseerimisvahen-deid Peamine uuenduslikkus oli mooduli teemadega seotud üldine käsitlusviis.	põrandatüüpe ja pidamismeetodeid. Peamine uuenduslikkus oli mooduli teemadega seotud üldine käsitlusviis.	3. Teab kõiki samme ettevõtte tunnustamisel. 4. Tunneb sertifitseerimisega seotud kulusid ja nõuete mittetäitmisega kaasnevaid tagajärgi. Peamine uuenduslikkus oli mooduli teemadega seotud üldine käsitlusviis.	sätestatud põhimõtteid. 3. Tunneb tervise- ja tööohutuse haldamise peamisi tunnuseid Peamine uuenduslikkus oli mooduli teemadega seotud üldine käsitlusviis.
Õppurid ja kombineeritud õppemeetodid: kogemused	Kreeka pilootkursusel osalesid peamiselt äsja mahepõllumajandusele üle läinud tootjad. 90% neist oli põhiharidusega mehed. Kasutati nii formaalseid kui mitteformaalseid õppemeetodeid – maheloomakasvatuse teooria loenguna, mitteformaalsel õppel külastati mahetalusid ja väikekäitlejaid. Kohapealne õpe võimaldas osalejail hinnata maheloomakasvatuse praktilist korraldamist. Lisaks sisaldas kursus e-õpet.			
Kaasatud huvirühmad ja mõju	Huvirühmad kaasati peamiselt mitmete loodud võrgustike kaudu, mis andsid tagasisidet ja nõu oskuste, teadmiste ja pädevuste kohta, mida kursus arendab, samuti võimalike raskuste ja takistuste kohta, millega tuleb tegeleda.			
Väljatöötatud hea praktika	Hea praktika sisaldas uuenduslikku lähenemist maheloomade pidamisel ja söötmise korraldamist optimaalse loomatervise tagamisel.			
Soovitused VET praktikutele	Igas etapis peaks olema kaasatud lai huvirühmade ja ekspertide ring, et oleks võimalik välja töötada terviklik kogum teemaga seotud teadmisi, oskusi ja pädevusi.			

Uue ja uuendusliku kursuse teemade viimine riiklikku kvalifikatsiooniraamistikku või kasutamine muul sektorile sobival viisil

Õpitulemuste hindamine: väljatöötatud meetodid	Hinnati kirjalike valikvastustega testidega ja koolitaja hinnangu põhjal. Kriteeriumid teadmiste, oskuste ja pädevuste hindamiseks valis ja valmistas ette Kreeka pilootkursuse koolitaja Dr. A. Stefanakis. Taoline lähenemine oli vajalik selleks, et selgitada kursuse konteksti ja sobivust ning erinevusi õpitulemuste ning õppurite teadmiste, oskuste ja pädevuste vahel. Formaalset ja mitteformaalset (loengud ja väliõpe) osa hinnati eraldi.
	Kreeka pilootkursuse (sh formaalne ja mitteformaalne koolitus määratletud teadmiste, oskuste ja pädevuste saavutamiseks

EQF ja ECVET nõuded: meetmed ja indikaatorid	maheloomakasvatuse praktiliseks korraldamiseks) läbimisel on soovituslik anda 3 ECVET punkti. See põhineb ECVET üldistel põhimõtetel vastavalt ELI regulatsioonile, arvestades aastase kutseõppe ja -koolituse mahtu.
Ülekantavus: mõju ja meetmed, et väljatöötatud kursust kvalifikatsiooniraamistikus või mujal sektoris kasutada ja partneri tegevus pärast ELi rahastamise lõppu	Kreeka riiklik kvalifikatsiooniraamistik koosneb 8 tasemest, mis hõlmavad kõiki kvalifikatsioone. Kreeka kvalifikatsiooniraamistiku aluseks on õpitulemustel põhinev lähenemisviis, kus kvalifikatsioon on kirjeldatud õpitulemuste kaudu, mis on jaotatud tasemeteks. Kreeka riik on koostanud ametikohtade (töö) juhendid koostöös sotsiaalpartneritega (töötajate ja tööandjatega). Praegu on määratletud ja kinnitatud 202 ametijuhendit, millest lähtuvalt kujundada kutseõppe ja -koolituse programmid ning standardid kvalifikatsiooni andmiseks. Tegelikkuses ei ole püstitatud eesmärke saavutatud ja juhendite kasutamine on jäänud piiratuks. Üheks mainitud juhendiks on ka „Mahetoodete turustamise tegevjuht“. Vastava juhendi ja LivOrgi raames väljatöötatud kursuse kattuvus on siiski minimaalne. Eeltoodut arvestades korraldas MAICH fookusgrupi huvirühmadega järgnevatel teemadel ja lepiti kokku peamistes tulemustes. Fookusgrupi eesmärgiks oli teha konkreetne ettepanek punktide tunnustamiseks ja nende ülekandmiseks partnerite vahel ning töötada välja maheloomakasvatuse praktilise korraldamise oskuste konkreetne ECVET ettepanek. Kreeka fookusgrupi teemadeks olid õpiväljundid, punktide tunnustamine ja ülekandmine, ECVET; koolitus ja algatused mahepõllumajanduse ning eriti maheloomakasvatuse korraldamise vallas. Fookusgrupp sõlmis ka projektikokkuleppe „Maheloomakasvatuse praktiline korraldamine“ allkirjastamise ja edastamise Kreeka kutseõppe ja -koolituse korraldamise eest vastutavale asutusele (EOPPEP).

3.3. 3.2. LivOrg juhtumiuuringud - Eesti

Kursuse väljatöötamine ja rakendamine mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilistele korraldajatele

Vajalikud oskused	Vajalike oskuste väljaselgitamine põhines järgneval: - Mahekeskus ja Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus andsid väärtuslikku teavet mahepõllumajandussektori koolituse vajaduste kohta - kasutati eelnevate projektide (LOVEt) tulemusi ja analüüse - T.O.P Team (Towards Organic Production –Team) juhendas ja toetas LIVORG projekti tegevusi vajalike oskuste väljaselgitamisel			
Oskuste sisu: uuenduslikkus ja moodulite õpiväljundid	**Moodul 1**	**Moodul 2**	**Moodul 3**	**Moodul 4**
	Nimetus: Haiguste ennetamine ja alternatiivsed ravimeetodid Peamised pädevused: Saab aru haiguste ennetamise ja raviga seotud mõistetest maheloomakasvatuses; nimetab haigusi, mis võivad vähendada toodangu turustatavust; nimetab mahetootmises kasutada lubatud puhastus- ja desinfitseerimisvahendeid	Nimetus: Maheloomakasvatuse korraldamine. Peamised pädevused : tunneb maheloomakasvatuse põhimõtteid; nimetab mäletsejalistele ja ühemaolistele loomadele sobivaid söötasid; hindab söötmisplaani; nimetab erinevatele loomaliikidele sobivaid põrandatüüpe ja pidamismeetodeid.	Nimetus: Maheettevõtte mahekontrolliks valmisoleku protseduuride määratlemine ja rakendamine. Peamised pädevused: mõistab ELi ja riikliku mahepõllumajanduse õiguslikku raamistikku; nimetab peamised ELi õigusaktidega sätestatud kitsendused ja nõuded maheloomakasvatuses; teab kõiki samme ettevõtte tunnustamisel; tunneb	Nimetus: Tervise- ja tööohutuse tegevuste planeerimine ja rakendamine riskide ärahoidmiseks ja juhtimiseks mahepõllumajanduslikus loomakasvatuses. Peamised pädevused: nimetab maheloomade pidamisega kaasnevad tööohutuse riskid; tunneb seadustega sätestatud põhimõtteid; tunneb tervise- ja tööohutuse haldamise peamisi tunnuseid

			sertifitseerimisega seotud kulusid ja nõuete mittetäitmisega kaasnevaid tagajärgi.	
Õppurid ja kombineeritud õppemeetodid: kogemused	- Osalejateks olid peamiselt üliõpilased, aga ka noorema põlvkonna talupidajad ja maheloomakasvatuse entusiastid - Õppetöö läbiviimisel kasutati nii formaalõpet kui ka informaalset õpet: õppetöö toimus auditooriumis (30 tundi), taludes (45 tundi) ja e-õppe (5 tundi) vahendusel. - Väljasõitude jooksul külastati viite talu.			
Kaasatud huvirühmad ja mõju	- Huvigruppide esindajad aitasid koostada VET õppekava plaani ja andsid sisulisi soovitusi - Mahekeskus ja Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus andsid väärtuslikku teavet koolituse vajaduste kohta - Erinevad mahetootjad osalesid pilootkursuse läbiviimisel - LIVORG projekti raames koostatud meetodeid ja õpimaterjale kasutatakse Eesti Maaülikoolis õpetatava maheloomakasvatuse ainekursuse kvalitatiivseks parandamiseks			
Väljatöötatud hea praktika	- Projekti partnerid jagasid üksteisega häid ideid, kogemusi ja õpimaterjale - Ülikooli ja mahetootjate vahel loodi uusi sidemeid			
Soovitused VET praktikutele	- Kursuse põhjalik ja varajane planeerimine teeb õpetamise lihtsamaks ja aitab kaasa õppurite õppimisprotsessile. - Talude külastamiseks tuleb planeerida piisavalt aega, et õppurid saaksid tutvuda, küsida ja kaardistada/panna kirja kogu olulise informatsiooni. - Õpe taludes peab sisaldama ka raporti koostamist ja selle hindamist õpitulemuste põhjal. - 3 EAP-d on liiga väike ainepunktide arv ning kui seda kursust tulevikus korraldada, tuleks suurendada iseseisva töö osa ning kursuse läbimine peaks andma rohkem ainepunkte.			

Uue ja uuendusliku kursuse teemade viimine riiklikku kvalifikatsiooniraamistikku või kasutamine muul sektorile sobival viisil

Õpitulemuste hindamine:	- Kursuse jooksul kasutati erinevaid hindamismeetodeid. - Iga õppur pidi koostama kirjaliku raporti, mis pidi sisaldama iga külastatud farmi kirjeldust.

väljatöötatud meetodid	- Et tagada õppurite kõrge teadmiste omandamise tase kui lihtsalt teema mõistmine, analüüsiti ja hinnati õppurite kriitilist mõtlemist. Kirjalik portfoolio pidi sisaldama taludes kindlaks tehtud probleemide põhjendusi ja pakkuma neile ise lahendusi. - Teised hindamismeetodid olid: veebiküsitluse täitmine, eneseanalüüs ja vastatud küsitluse tulemuste analüüs.
EQF ja ECVET nõuded: meetmed ja indikaatorid	- Õppekava ainepunktide maht arvestatakse Euroopa ainepunktisüsteemis EAP. Üks ainepunkt vastab 26 tunnile õppuri tööle, sinna hulka arvestatakse nii auditoorne töö (ka e-õpe), praktiline töö (sh ka praktika), iseseisev töö ning õpiväljundite hindamisel osalemine. - LivOrg pilootkursusel oli õppe mahuks (kontakttunde) 80 tundi, mis annab kokku 3 EAPd (iseseisvat tööd ei arvestatud).
Ülekantavus: mõju ja meetmed, et väljatöötatud kursust kvalifikatsiooniraamistikus või mujal sektoris kasutada ja partneri tegevus pärast ELi rahastamise lõppu	- Eesti Maaülikool kasutab edaspidi LivOrg VET õppekava meetodeid ja sisu, et tõsta maheloomakasvatuse õpetamise kvaliteeti ja atraktiivsust. Välistudengid saavad samuti sellel osaleda. - Pilootkursuse meetodeid ja sisu saab kasutata lähiajal algavas mahepõllumajanduse valdkonna pikaajalise teadmussiirde programmis (kooskõlas Komisjoni määrusega (EU) No. 702/2014). - LivOrg õppekava saavad kasutada ka teised riiklikud haridusasutused või mahesektori vastavad esindajad, et viia läbi või uuendada kurust maheloomakasvatuses. - NOVA (Põhjamaade Metsanduse, Veterinaaria ja Põllumajanduse Ülikoolide võrgustik) ja BOVA (Baltimaade Metsanduse, Veterinaaria ja Põllumajandusteaduslike Ülikoolide võrgustik) ülikoolide võrgustik saab kasutada selle kursuse sisu, et koostada ühiseid rahvusvahelisi kursuseid mahepõllumajanduses.

Project n. 539313-LLP-1-2013-1-IT-LEONARDO-LMP
This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

3.4. LivOrg juhtumiuuringud – Itaalia

Kursuse väljatöötamine ja rakendamine mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilistele korraldajatele

Vajalikud oskused	Itaalia partner on LivOrgi projekti esimestest sammudest alates osalenud peamiste oskuste vajaduse määratlemisel ja vastavate moodulite väljatöötamisel (kontekstanalüüs), arvestades ka eelnevaid kogemusi põllumajandus-ettevõtlussektoris kohalikul ja ELi tasandil ning projektitaotlust. Koostati dokument (pädevusraamistik), kus määratleti vajalikud oskused ja õpitulemused, mis oleksid uue professionaalse kvalifikatsiooni osaks, sisaldades ühtset teadmiste, oskuste ja pädevuste kogumit (EQF tase 4), mida saaks hinnata ja ellu rakendada. Peamised vajalikud oskused ja koolitusvaldkonnad, mis lepiti kokku partnerite ja huvirühmadega, olid järgmised: 1. Neli peamist koolitusvaldkonda: o Loomatervishoid o Mahepõllumajandus – loomakasvatus o Mahetunnustamine o Tervise- ja tööohutuse reeglid töökohal (farm) 2. Oskused ja kompetents, mida koolitusel arendatakse: o Haiguste ennetamine maheloomakasvatuses o Veterinaarravi maheloomakasvatuses o Sööt ja söötmine; pidamistingimused o Mahetunnustamise nõuded ja pädevad asutused o Tervise- ja tööohutuse nõuded töökohal (farm)

	○ Ettevõtlikkus ja valmisolek töötada maheloomakasvatuses (läbiv teema) Lisaks eelmainitud analüüsile osaleti koolituse sisu väljatöötamisel koos olulisemate huvirühmadega ja toetati seireüksust õpitulemuste hindamisel. Kogu projekti jooksul tutvustati projekti tegevusi ja aidati kaasa sellele, et projekti tulemused oleksid ülekantavad ning soodustati koostööd kutsehariduse ja -koolituse pakkujate, tööturu osaliste ja sotsiaalpartnerite vahel.			
	Moodul 1	**Moodul 2**	**Moodul 3**	**Moodul 4**
Oskuste sisu: uuenduslikkus ja moodulite õpiväljundid	Seoses mooduliga 1: haiguste ennetamine ja alternatiivsed ravimeetodid toome välja uuenduslikud oskused, teadmised ja pädevused Itaalia kontekstis: A) Teadmised - Saab aru haiguste ennetamisest ja ravist maheloomakasvatuses - Nimetab mahetootmises kasutada lubatud puhastus- ja desinfitseerimisvahendeid. B) Oskused - Oskab hinnata erinevate pidamismeetodite mõju	Seoses mooduliga 2: maheloomade pidamine ja söötmine toome välja uuenduslikud oskused, teadmised ja pädevused Itaalia kontekstis: **A)** Teadmised - Nimetab erinevatele loomaliikidele sobivaid põrandatüüpe ja pidamismeetodeid **B)** Oskused - Kommenteerib maheloomakasvatuse põhimõtteid farmis nähtu põhjal **C)** Pädevused - Annab hinnangu farmi	Seoses mooduliga 3: ettevõtte mahepõllumajanduslikule tootmisele ülemineku plaan toome välja uuenduslikud oskused, teadmised ja pädevused Itaalia kontekstis: A) Teadmised - Mõistab EL ja riikliku mahepõllumajanduse seaduse raamistikku. - Nimetab peamised EL seadustega sätestatud kitsendused ja nõuded maheloomakasvatuses. - Teab kõiki samme ettevõtte tunnustamisel. B) Oskused	Seoses mooduliga 4: tervise- ja tööohutuse reeglid maheloomakasvatuse korraldamisel toome välja uuenduslikud oskused, teadmised ja pädevused Itaalia kontekstis: **A)** Teadmised - Tunneb seadustega (riiklike) sätestatud põhimõtteid. - Nimetab maheloomade pidamisega kaasnevad tööohutuse riskid (nt veistel on sarved). **B)** Oskused - Oskab kasutada mahenõuetele vastavaid

	loomade tervisele. - Otsustab milliseid vahendeid kasutada hügieeninõuete täitmiseks C) Pädevused - Soovitab maheloomade raviks ja toodangu kvaliteedi tagamiseks sobivaid alternatiivseid ravimeetodeid.	sobivusest mahetootmise tingimustesse.	- Hindab järelevalveorganisatsiooni tehnilisi ja finantsilisi aspekte - Täpsustab ja omandab ettevõtte tasandil kehtivad seadusandlikud ja sertifitseerimise nõuded. - Hindab ettevõtte üleminekuprotsessi kaasatud inimeste koolitamise vajadust. C) Pädevused - Oskab valida järelevalveasutust ja taotleda ettevõtte tunnustamist ning pidada vajalikke dokumente. - Oskab säilitada vajalikke andmeid, sh jälgitavuse tagamiseks ning kaebuste käsitlemiseks.	aineid. - Kasutab õigesti ettevõtte masinaid ja seadmeid. **C)** Pädevused - Teostab ja haldab prioriteetseid ning seadmete kasutamisega seotud tööohutuse alaseid ennetavaid meetmeid maheettevõttes.
Õppurid ja kombineeritud	Itaalia LivOrg pilootkursusest võttis osa 17 noort, kes valiti vastavalt nende motiveeritusele, ärilistele eesmärkidele ja eelnevale			

õppemeetodid: kogemused	kogemusele praktilises farmitöös. Suurem osa neist olid tegevtootjate tütred-pojad ja algajad talunikud, kes olid lõpetanud rakenduskõrgkooli või kes tegelesid igapäevaselt talupidamisega. Õppurid võtsid osa 80-tunnisest pilootkursusest, mis sisaldas erinevaid õppemeetodeid, mis pakkus piisavalt paindlikkust ja tagas väga head õpitulemused, mida on kirjeldatud järgnevalt. ▪ **Klassiruum (formaalne õpikeskkond) – 30 tundi** Traditsiooniline klassiruumiõpe võimaldas koolitajatel ja õppuritel näost näkku kohtuda. Teemad olid peamiselt seotud 3. ja 4. mooduliga, mis nõudis näost näkku suhtlemist, meeskonnatööd, probleemide lahendamist või koolitusmaterjalide esitlemist. Märkasime seda, et arutelud väikeses grupis aitasid õppuritel leida endale olulisi punkte ja harjutada suhtluseks vajalikke oskusi. Neid oli kõige parem kasutada äsjaõpitud oskuste harjutamiseks, konkreetse olukorra kogemiseks, anda osalejaile tagasisidet või kasutada uusi teadmisi konkreetses olukorras ning harjutada probleemilahendamisoskusi. Loengutega andsid koolitajad edasi infot, kui suhtlus või arutelu polnud vajalik või võimalik, nt moodul 3 „Mahetunnustamine“, moodul 4 „Tervise- ja tööohutuse riiklikud nõuded“. See oli parimaks võimaluseks edastada põhiinfot lühikese ajaga, anda sama info korraga kogu üsna suurele grupile. Selle koolituse osaga omandas õppur järgnevad peamised oskused: - Suuline kommunikatsioon - Numbriliste andmete analüüs - Efektiivsete suhete loomine ja säilitamine - Kaebuste ja tagasiside haldamine - Info analüüs ja korraldamine - Probleemilahendus - Planeerimine ▪ **Farmis kohapeal (mitteformaalne õpikeskkond) – 45 tundi** Erinevates Toskaana mahe- ja tavataludes kohapeal oli õppuritel võimalus koolitajate ja ekspertide abil kontrollitud keskkonnas kogeda uusi ideid ja protsesse ning saada tagasisidet. Teemadega sai tegeleda individuaalselt või väikestes gruppides (nt piimatootmine ja juustutööstus). Koolitustegevused olid jagatud moodulitega 1 ja 2 seotud interaktiivsetesse sessioonidesse. Oluline oli esitada erinevaid vaateid ja anda tagasisidet, et õppurid osaleksid aktiivselt tegevustes. See oli eriti vajalik selleks, et uuest infost saaksid vajalikud oskused.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

	Õppuritel oli võimalik aktiivselt osaleda, katsetada praktilisi oskusi probleemide lahendamisel ja otsuste tegemisel tootjate eeskujul. See aitas õppuritel oma mõtteid, arvamusi ja väärtusi selgemaks saada ning rakendada teadmisi reaalses olukorras. Selle koolituse osaga omandas õppur järgnevad peamised oskused: - Ettevõtlusoskused - Prioriteetide määratlemine - Võimaluste ja tulemuste ennustamine - Probleemilahendamine - Oma töö hindamine ▪ **E-õpe (veebikeskkond) – 5 tundi** 5-tunnine e-õpe hõlmas hea riikliku praktika võrdlust erinevate riikide (Kreeka, Eesti, Saksamaa, Itaalia) maheloomakasvatuses. E-kursusele sai iga osaleja ligipääsu isikliku või asutuse arvuti kaudu ja valida sobiva lähenemise ning õppimistempo vastavalt oma huvidele ja vajadustele. E-õppel ei olnud ajakava ega õppurite jälgimist, teadmisi ja oskusi koguti ise õppides. Sisu töötati välja vastavalt seatud õpieesmärkidele ning õpe sisaldas presentatsioone-tekste, fotosid, graafikat ja audiot. Tuge pakuti mitmel moel: selgitused, näited, küsimustikud. E-õppega omandati järgnevad peamised oskused: - IT riistvara - Tehnoloogiline kirjaoskus - Info haldamine ja analüüsimine - Iseseisev õpe
Kaasatud huvirühmad ja mõju	Kogu LivOrgi projekti jooksul oli vajalik edukas huvirühmade kaasamine: hoolikas planeerimine, millist huvirühma mis etapis kaasata ja missuguseid meetodeid kasutada, et osalust soodustada. Samuti oli oluline hea suhtlus ja läbipaistvus kogu projekti jooksul. Kuigi sellega kasvasid kulud ja täiendav administreerimisvajadus, parandas see otsuste usaldusväärsust ja soodustab oluliselt tulemuste rakendamist pärast projekti lõppu.

	Et otsustada, millises etapis vastavat huvirühma kaasata, oli oluline tuvastada kõik huvirühmad, mis olid teemaga seotud, ja selgitada välja, missugust vaadet need esmajärjekorras esindasid. Seetõttu töötati projektis välja üldine kava analüüsimaks huvirühmade kaasatust mahepõllumajanduses ja -loomakasvatuses. Huvirühmade kaasamine parandas info kvaliteeti ja projekti tulemuste usaldusväärsust. Huvirühmi kaasati projektis erineval moel, sh informeerides, pakkudes võimalust ettepanekuid kommenteerida ja andes võimaluse teha huvirühmadel omi valikuid kõigis neljas peamises projekti etapis. Mil määral kaasamine tegelikult teostus, sõltus kontekstist. Pole olemas kindlat komplekti tehnikatest, mida saaks rakendada igas olukorras kõigile osalejaile, vaid erinevad tehnikad, mida tuleb paindlikult kohandada vastavale olukorrale ja vajadustele. Kursuse ja koolituskava, mille eesmärk oli kirjeldada uue maheloomakasvatuse praktilise korraldaja kvalifikatsiooni oskused, teadmised ja pädevused, ettevalmistamisel osalesid mitmed huvirühmad: ametiühingud, mahetoiduorganisatsioon, ülikool ja Toskaana tootjaorganisatsiooni esindajad. Seminaril ja grupiaruteludel püüti määratleda kursuse sobivaim sisu kohalikes oludes. Huvirühmad ning tava- ja mahetootjad aitasid koostada kursust ning välja töötada õpetamismeetodeid vastavalt oskustele, mida on vaja maheloomakasvatuse praktiliseks korraldamiseks. Pilootkursuse hindamissüsteemi ettevalmistamisel püüti kaasata nii mahe kui tavahuvirühmi-tootjaid erinevates regioonides (Toskaana, Lazio) erinevate meetoditega. Sellega paralleelselt kaasati erinevad mahe- ja tavaorganisatsioonid (tootjate kooperatiivid, tootjad, ettevõtlusinkubaator, kutsehariduse ja -koolituse pakkujad ning ametiühingud) erinevatele üritustele ja fookusgruppidesse, et jagada ideid ja arutleda erinevate tegevuskavade üle. Kahe korraldatud fookusgrupiga loodi raamistik, et väljatöötatud kursuse saaks üle viia kohalikku (Toskaana, Lazio) kvalifikatsiooniraamistikku. See peaks võimaldama projekti tegevuste jätkumise ka pärast projekti lõppu ja kaasama organisatsioonid, kes projekti konsortsiumisse polnud otseselt kaasatud. Sel moel saab tulemusi kasutada laiem huviliste ring.
Väljatöötatud hea praktika	LivOrg projekti tulemusel võib välja tuua järgnevad head praktikad. **1. LivOrg kogemused: meetodid ja lähenemisviisid**

Oleme kolme aasta jooksul tegelenud LivOrg projekti tulemuste ülekantavusega peamiselt kohalikul tasandil. Alljärgnevalt on toodud selgitus ja kolm peamist sammu, kuidas oleme „ülekantavust“ defineerinud ja korraldanud tegevusi kogemuste kasutamiseks.

A. Teadlikkuse tõstmine. Teadlikkuse tõstmine mahepõllumajandusest ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilisest korraldamisest huvirühmade, organisatsioonide ja praktikute hulgas → pilootkursus; kohalikud tutvustusüritused; fookusgrupid; sotsiaalvõrgustikud ja projekti materjalid.

B. Otsene ülekantavus, projekti tegevuste laiendamine ja meetodite ning vahendite üleviimine teistesse riikidesse, aladele, sektoritesse ja sotsiaalsetesse keskkondadesse → kahe vastuvõtva ettevõtja ja kolme uue ettevõtja kaasamine noorte ettevõtjate programmi; kohalike huvirühmade kaasamine rahvusvahelisel lõpukonverentsil Eestis.

C. Lihtsam tulemuste kohandamine → sõlmiti kaks kokkulepet kohalike huvirühmade ja ekspertidega, et projekti tulemusi oleks võimalik kasutada kohalikus kvalifikatsiooniraamistikus; tulemuste kohandamine vastavalt kohalikule olukorrale ja kohalike spetsiifilistele vajadustele.

2. Ettevõtlusvaimu tugevdamine

Töötasime välja ja viisime ellu 17 osalejaga pilootkoolituskursuse (80 tundi) „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktiline korraldamine“, mis sisaldas erinevaid vajalikke oskusi, teadmisi ja pädevusi. Metoodikas kasutati elemente ja kriteeriume, mis olid partnerite vahel kokku lepitud ning töötati välja meetodid, mis põhinesid hindamisvahenditel. Moodulite väljatöötmisel andsid tagasisidet huvirühmad. Vajalike oskuste omandamine ja katsetamine võimaldas mõnel osalejal suunduda teise ärivaldkonda, et kinnistada oma põllumajandusvalkonna ettevõtlusoskusi. Järgnevalt on toodud kaks LivOrg raames väljatöötatud praktikat:

A. Osalemine Erasmuse noorte ettevõtjate programmis.

LivOrg aitas otseselt kaasa mõnede programmis osalenud noorte ettevõtjate ettevõtlusvõimete parandamisele ja pakkus neile uusi võimalusi ELi turul tegutsemiseks. LivOrg projekt püüdis olla oluline vahend uute ja heade oskustega ettevõtjate tekkeks, mis aitaks vähendada tööpuudust, eriti noorte hulgas. Ettevõtlikkus on oluline, kuid sageli tähelepanuta jääv komponent töökohtade loomisel ja

	majanduskasvu loomisel. B. Äriplaanid ja firmade käivitamine põllumajanduses. LivOrg projekt aitas mõnede õppurite puhul kaasa nende eesmärgile käivitada põllumajandusettevõte ja: - osaleda uuel kohalikul äriplaani koostamise teemalisel kursusel (http://www.vivaiointraprendenza.it). - koostada projektitaotlus ettevõtte asutamiseks Toskaanas PSR 2014-2020 (*Programma di Sviluppo Rural*, ERDF 2014–2020) abil (http://www.regione.toscana.it/-/psr-feasr-2014-2020-bando-pacchetto-giovani), mis oli suunatud just noortele alustavatele ettevõtjatele.
Soovitused VET praktikutele	LivOrg projekti puhul võib välja tuua mõned järgnevad saadud kogemused ja väljakutsed edaspidiseks: kutsehariduse ja -koolituse atraktiivsuse suurendamine, tähelepanu praktilisele õppele, suurem panustamine tööturu vajadustele, koolitajate professionaalsuse tõstmine ja õpitulemuste võrreldavuse parandamine. Kvaliteedi tagamisel on nende väljakutsetega tegelemisel oluline roll, eriti noorte tööhõive parandamisel. Samuti sellel, et tekiks ühtne arusaam kutsehariduse ja -õppe kvaliteedist, mis lõppkokkuvõttes soodustaks tööjõu liikuvust ja aitaks seega lahendada majanduslikke ja sotsiaalseid probleeme. VET-kursuse koostamine LivOrg projekti raames hõlmas nelja etappi (kavandamine, elluviimine, hindamine ja ülevaatamine), mis olid seotud maheloomakasvatuse korraldamisega. Igas etapis kasutati kvaliteedikriteeriume ja näidiskirjeldusi, mida tuleks VET-süsteemis rakendada, samuti koolituse pakkujate ja kvalifikatsiooni andmise tasemed. Antud raamistikku tuleks võtta kui vahendit, kust erinevad kasutajad võivad valida elemendid, mida nad peavad kõige asjakohasemaks. Itaalia regionaalses kvalifikatsiooniraamistikus on kasutusel IVET punktisüsteem, ECVET-süsteem on alles väljaarendamisel, seega: ▪ EL VET süsteemi puhul võiks edaspidi soovitada EQAVET raamistiku asjakohast kasutamist, suurema tähelepanuga õpitulemuste kvaliteedil. ▪ Huvirühmade (haridus- ja VET-spetsialistid/pakkujad; tööturu osapooled, kohalikud ametiasutused) kaasamine kogu projekti jooksul on väga soovitatav, et parandada projekti kogu tegevuse vältel (planeerimine, väljatöötamine, rakendamine, hindamine) ja et selle

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

tulemusi oleks võimalik paremini kasutatavaks muuta.

- EQAVET paindliku raamistikuna on soodustanud selle kasutamist partnerite hulgas, kuid samal ajal ka vähendanud selle potentsiaali riikidevahelise kontseptuaalse raamistikuna.

Suurem tähelepanu pööramine kvalifikatsioonide väljatöötamise ja andmise kvaliteedile, arvestades EQF ja ECVET süsteeme, mida jätkuvalt erinevates ELi riikides erinevalt rakendatakse, võiks aidata kaasa projekti tulemuste paremale kasutatavusele üle Euroopa.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Uue ja uuendusliku kursuse teemade viimine riiklikku kvalifikatsiooniraamistikku või kasutamine muul sektorile sobival viisil

Õpitulemuste hindamine: väljatöötatud meetodid	Itaalia pilootkursuse (80 tundi), mis sisaldas erinevaid õppemeetodeid (klassiruum, farmis, e-õpe) ja oli suunatud maheloomakasvatuse praktilisele korraldajatele (EQF tase 4), õpitulemuste hindamine hõlmas kõiki 4 moodulit. Hinnati kolmes osas: **1.** Individuaalne intervjuu (50%) o Hindamiskriteeriumid Intervjuu oli seotud kursuse kõigi 4 mooduli üldise sisuga. Intervjuude käigus koolitajad: ▪ Selgitasid kursuse konteksti, väärtust ja asjakohasust. ▪ Tuvastasid erinevused saavutatud ja soovitud õpitulemustes, seega said õppurid tagasisidet, milliseid täiendavaid oskusi, teadmisi ja pädevusi on vaja õppida. **2.** Koolitaja hinnang (40%) o Hindamiskriteeriumid Kvaliteedi tagamiseks defineerisid koolitajad koos seireüksuse liikmetega (ENFAP Toskaana, ERIFO) hindamiskriteeriumid pilootkursuse farmikülastuste ja väliõppe hindamiseks: ▪ Õppurite väliõppe ja farmikülastuse osavõtu kvaliteet. ▪ Diskussiooni kvaliteet teiste õppurite, koolitajate ja tootjatega kursuse teemadel. ▪ Õppuri „mahekompetents“ suhtlusel teiste õppurite, koolitajate, tootjate ja ekspertidega. **3.** Valikvastustega test (10%) o Hindamiskriteeriumid Iga partnerorganisatsioon koostas küsimused testiks e-õppemooduli lõpus (kokku 60 küsimust):

	▪ moodul 1 – haiguste ennetamine ja alternatiivsed ravivõtted ▪ moodul 2 – maheloomade pidamine ja söötmine ▪ moodul 3 – ettevõtte mahepõllumajanduslikule tootmisele ülemineku plaan ▪ moodul 4 – tervise ja tööohutuse reeglid maheloomakasvatuse korraldamisel Keskmine tulemus oli kõrge 87,07 punkti 100st võimalikust.
EQF ja ECVET nõuded: meetmed ja indikaatorid	Tegeleti EQF ja ECVET süsteemile vastava professionaalse kutse (või selle osa) ja sellega seonduva koolitusprogrammi väljatöötamisega, mille tulemusel saaks pädev asutus väljastada vastava tunnistuse (antud juhul kutse „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktiline korraldaja“). Vastav kutse peaks vastama ka tegelikele tööturu nõudmistele. Arvestades seda, et ECVET süsteem on Itaalias alles arendamisel, tegeleti minimaalse õpiväljundite tasemega, mida ECVET peaks sisaldama vastavalt ELi soovitustele (2009/C 155/02, 18. juuni 2009): - mooduli üldine nimi; - kutse üldine nimi, millega moodul on seotud (kus asjakohane); - viide EQF kutsetasemele (EQF 4) ja, kus asjakohane, regionaalsele kutseraamistiku tasemele koos vajalike ECVET-punktidega; - mooduli õpiväljundid; - õpitulemuste hindamine ja kriteeriumid (mooduliga seotud ECVET punktid); - mooduli kehtivusaeg, kui vajalik. Katsetati ECVET-süsteemi koos punktidega (39, vastavalt 1-aastasele kavale). ECVETi koostamisel lähtuti projektist „CO.L.O.R“, mida käsitleti kui parimat tava. CO.L.O.Ri projekti rahastas Leonardo da Vinci – ECVET, samuti kuulusid partnerite hulka Toskaana ja Lazio regioonid (vt http://www.ecvet-projects.eu/).
Ülekantavus: mõju ja meetmed, et väljatöötatud kursust	Üks projekti võtme-eesmärke oli luua huvirühmade, ekspertide ja regionaalse administratsiooni võrgustik. Projekti oli võrgustiku loomisel edukas (fookusgruppide loomine, kohtumised kohalikul, riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil (lõpuseminar Eestis)). Eesmärgiks oli tagada

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

kvalifikatsiooniraamistikus või mujal sektoris kasutada ja partneri tegevus pärast ELi rahastamise lõppu	koostöö jätkumine ka pärast projekti lõppemist. Projekti tulemusi levitati mitmel moel kohalikul tasandil ja tutvustati kursust, et seda oleks võimalik regionaalselt rakendada. Kohalikul tasandil loodi kaks fookusgruppi, mille tulemina valmis dokument, kus sõnastati muuhulgas märkused ja soovitused, et kursuse sisu oleks võimalik viia regionaalsesse kvalifikatsiooniraamistikku (Lazio ja Toskaana). Projekti kogemuste kestlikkuse saavutamiseks ja lahenduste leidmiseks, mis on vajalikud „mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilise korraldaja“ kvalifikatsiooniks, sõlmiti kaks projektikokkulepet, mille huvirühmad allkirjastasid. Kokkulepete abil loodame, et uute ja uuenduslike koolituskursuste väljatöötamist maheloomakasvatuses rahastatakse ka muudest riiklikest, regionaalsetest või üleeuroopalistest vahenditest (nt Euroopa Sotsiaalfond 2014–2020).

3.5. LivOrg juhtumiuuringud – Hispaania

Kursuse väljatöötamine ja rakendamine mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilistele korraldajatele

Vajalikud oskused	- TOP meeskond koosnes ühest koolitajast/teadlasest igast partnerorganisatsioonist (VET, äri- ja mahesektor) ja aitas määratleda LivOrg kursuse oskusi, teadmisi ja pädevusi, eriti seoses ettevõtlusoskuste ja kultuurilise ning õigusliku raamistiku määratlemisel. - Hispaania huvirühmad ja eksperdid toetasid oma teadmiste ja kogemustega INFODEFi mahepõllumajanduse praktilisele korraldajale vajalike oskuste analüüsi etapis. - Peamised osalised olid *Viñalta Agronomic* VET keskus (VET-korraldaja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse valdkonnas) ja *Red Incola* (katoliku kiriku katusorganisatsioon, mis tegeleb sisserännanutele teenuste ja toetuse pakkumisega)		
Oskuste sisu: uuenduslikkus ja moodulite õpiväljundid	**Moodul 1**	**Moodul 2**	**Moodul 3**
	Nimetus: Uuendusliku äriplaani koostamine maheettevõtte käivitamiseks. Peamised oskused, teadmised ja pädevused/uuenduslikkus: - Ettevõtte profiil, selle edu- ja riskifaktorite määratlemine/SWOT-analüüs maheloomakasvatussektoris	Nimetus: Ettevõtlusalaste oskuste ja suutlikkuse arendamine töötamaks rahvusvahelises mahepõllumajandusvalkonnas. Peamised oskused, teadmised ja pädevused/uuenduslikkus: - Iga ettevõtlusalase oskuse vajaduse	Nimetus: Kultuuriline, administratiivne ja õiguslik raamistik mahetootjaks saamisel või sellele üleminekul. Peamised oskused, teadmised ja pädevused/uuenduslikkus: - Kohaliku kultuuri mõistmine, et tegeleda tarbijate, partnerite ja

	- Valmistada ülevaade sammudest, mis on vajalikud maheloomakasvatusettevõtte käivitamiseks/igakülgsed sektori ja äritegevuse nõuded - Maheloomakasvatusettevõtte käivitamise maksumuse hindamine/ projektijuhtimine finantsküsimustes - Konkreetse rahastamiskava koostamine, sh tegevuskulud/realistliku finantsstrateegia koostamine - Konkreetsete tegevuste määratlemine äriplaani rakendamiseks/õppimine strateegilise planeerimise kaudu	mõistmine /oma ettevõtlusoskuste väljaselgitamine - Tuvastada oma potentsiaal ettevõtjana/ õppida tegema ettevõtlusalast enesehindamist - Tuvastada ettevõtluskeskkonna vajadused, takistused ja võimalused/ analüüsimeetodite väljaarendamine ja rakendamine sektoris - Konkreetne teadmine, kuidas kasutada ettevõtlusoskusi igapäevases äritegevuses/õppida, kuidas rakendada oma teadmisi mahesektoris - Igapäevase äritegevuse tulemuste kirjeldamine/õppimine strateegilise planeerimise kaudu	teenusepakkujatega/kultuuride-vahelise ja suhtlusoskuse rakendamine sektoris - Kohaliku ärikeskkonna analüüs/ äriidee kohandamine kohalikesse oludesse - Erinevate tehnikate kasutamine, et katsetada ärimudeli elujõulisust/õppimine äri elujõulisuse hindamise kaudu - Juriidiliste nõuete tundmine, et maheloomakasvatuses tegutseda/ olulise info analüüs ja rakendamine projektijuhtimises - Ärieetika tundmine/koostöö tegemise õppimine
Õppurid ja kombineeritud õppemeetodid: kogemused	Erinevused formaalsete ja mitteformaalsete koolitusmeetodite vahel: - Formaalsed koolitusmeetodid (klassiruumis) nõuavad osalejailt tegevusi grupis. See oli peamine element tegevustes, mille eesmärk oli ise oma ettevõtlusoskusi hinnata, eriti oskusi, nagu loovus, suhtlemine, meeskonnatöö ja enesekindlus. - Mitteformaalsed koolitusmeetodid (farmis ja ettevõtlusinkubaatoris) võimaldasid otseselt jälgida farmi igapäevatööd, saada teadmisi sektorist, edulugudest ja näidetest. Samuti õppida tegevuse kaudu koostades äriplaani väikeses grupis ja saada ärinõustamist kohalikult spetsialistilt. Kogemus **farmis**		

	- Osalejad külastasid maheloomakasvatusettevõtteid (kohalikku tõugu lambad, mahejuustutootmine jne). - Külastuste ajal hindas koolitaja osalejate panust, kes küsitles neid ja viis päeva lõpus läbi grupiarutelu. - Osalejad täitsid farmis enesehindamise vormis kontrollnimekirja. Tulemused näitavad, et õppurid saavutasid soovitud õpitulemused, eriti seoses ettevõtlusoskustega, maheloomakasvatusettevõtte üldiste põhimõtete ning ettevõttes vajalike tegevustega. - Osalejad hindasid ise kõige rohkem seda, et nad tutvusid edulugudega, said võrrelda oma oskusi farmitöötajatega, said palju infot ettevõtte majandamise, rahastamisvõimaluste, keskkonnanõuete, tunnustamisprotsessi ja mahejuustutootmise kohta. Kogemus **ettevõtlusinkubaatoriga** - Osalejad olid mahepõllumajanduse kursuselt. Hispaanias sisaldavad kõik kutseõppekursused kohustuslikku ettevõtluse osa. Seetõttu oli osalejate arvates lihtne saavutada äriplaaniga seotud õpitulemusi. Teise taustaga osalejate jaoks on äriplaani koostamine ilmselt oluliselt keerulisem, seda ka ettevõtlusinkubaatori juhendajate abiga. - Koolitusprotsessi kõige keerukam osa: mõned osalejad ei saanud ajapuudusel jätkata; koolitajal polnud võimalik väiksese grupis õppijate kõikidel kohtumistel osaleda ja seetõttu otseselt kogu protsessi jälgida. - Koolitaja ja ettevõtlusinkubaatori juhendaja tegevus peab olema koordineeritud, et juhendada ja hinnata osalejate arengut. Teisest küljest õpivad osalejad tegevuse kaudu projekti planeerima ja juhtima, et kogu koolitusprotsessi lõpuks valmiks äriplaan. Õppurite iseloomustus - Grupp koosnes peamiselt erinevatest riikidest sisserännanutest ja Hispaania sintidest ja romadest. - Osalejad olid erinevatest organisatsioonidest: migrantidega töötav erafond ja ametlik kutsehariduse ja -koolituse keskus. - Labori sisu katsetati kolme tüüpi osalejatega: migrantidest töötajad loomakasvatussektoris; töötud migrandid või migrantidest eelneva põllumajanduse ja loomakasvatuse kogemusega ettevõtjad; migrantidest VET-õppurid maheloomakasvatuse alal. Nõustamislaborite koolituse sobivus - Nõustamislaborid võimaldasid välja töötada ja katsetada uuenduslikke koolitus- ja nõuandemeetodeid etnilisse vähemusse kuuluvate tootjate ettevõtluspotentsiaali suurendamiseks.
Kaasatud huvirühmad ja mõju	Kaasatud oli hulk organisatsioone, mis tegelevad mahepõllumajanduse koolituse või migrantide või rahvusvähemuste abistamisega,

	koolituse ja tööhõive pakkumisega, sh kohaliku ja regionaalse võimu esindajad, ametlikud mahepõllumajanduse VET-keskused ja mittetulundusorganisatsioonid. - Valladolidi regionaalsest omavalitsusest osales kaks eri osakonda, ettevõtlusinkubaatoriga tegelev osakond ja migrantide toetamisega tegelev osakond. Nende osakondade osalemine nõustamislaborites oli väga vajalik, et osalejate ettevõtlusvaimu suurendada. - *Red Incola* (katoliku kiriku katusorganisatsioon, mis tegeleb sisserännanutele teenuste ja toetuse pakkumisega). - *Viñalta Agronomic* VET-keskus (VET-korraldaja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse valdkonnas). Viimatimainitud kaks organisatsiooni on väga vajalikud kursuse levitamisel ja tutvustamisel. *Red Incola* kasutab selleks oma MTÜde võrgustikku, *Viñalta* kasutab projekti tulemusi kui parima praktika näidet ettevõtlikkuse suurendamiseks mahesektoris.
Väljatöötatud hea praktika	- Farmis kohapeal toimunud koolitust hinnates (kontrollnimekiri) selgus, ainult 55% osalejaist märkis teemad, mis oli seotud kultuuridevahelise suhtluse oskustega: „Saan edukalt rakendada kultuuridevahelise suhtluse oskusi mahepõllumajanduslikus loomakasvatuses“ vs 80% teemad, mis olid seotud ettevõtlusega või farmi igapäevase majandamisega. See tähendab, et puudus on kultuuridevahelise suhtluse oskustest, millega peavad esmalt tegelema migrandid ise ja alles seejärel saab korraldada koolitusi. - Peamised migrantide probleemid oma mahepõllumajandusettevõtte arendamisel: rahastusvõimaluste (fondide) puudus ning huvi ja ettevõtlusvaimu puudumine. LivOrg projektis väljatöötatud metoodikad (edulood, praktikute tegelikud kogemused) sobivad väga hästi motivatsiooni suurendamiseks. Teisest küljest, seoses immigratsiooniga on peamine probleem selles, kuidas **migrante lõimida maapiirkondade sotsiaalsesse struktuuri**. Seetõttu peaks LivOrg metoodikad olema seotud tegevustega ja poliitikatega, mille eesmärgiks on suurendada migrantide sotsiaalset lõimumist. See teeks migrantide oma ettevõtte loomise ja arendamise oluliselt lihtsamaks.
Soovitused VET praktikutele	KAVANDAMINE - Tugineda tuleb olemasolevatele kutsestandarditele ja EQF/NQF seostele. - Koolitusvaldkonnad peavad olema välja töötatud nii, et neist saaks moodustada koolitusühikud ja moodulid.

- Suur tähelepanu õpiväljunditele, mida koolitatavad peavad protsessi lõpuks saavutama.

VÄLJATÖÖTAMINE

- Huvirühmadest võib koolituskava väljatöötamisel olla suur abi nende kogemuste ja teadmiste tõttu, samuti on abiks nende pädevus õiguslikus raamistikus.
- Sama mooduli eri osi saab edastada kasutades formaalseid ja mitteformaalseid meetodeid. See puudutab just teemasid, mis on omavahel tihedalt seotud.
- Õpitulemused (teadmised, oskused, pädevused) peavad olema teemade mooduliteks jagamise aluseks.

RAKENDAMINE

- Meetodid ja vahendid, mida kasutatakse, peavad olema otseselt seotud nendega, mida kasutatakse hindamisel, see puudutab erinevaid strateegiaid formaalses ja mitteformaalses õppes.
- Formaalne: juhtumiuuringud, juhendamine ja harjutused; hindamine: struktureeritud küsimustik/valikvastustega test.
- Mitteformaalne: praktiline õpe; hindamine: grupidiskussioon ja projekti töötulem.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Uue ja uuendusliku kursuse teemade viimine riiklikku kvalifikatsiooniraamistikku või kasutamine muul sektorile sobival viisil

Õpitulemuste hindamine: väljatöötatud meetodid

Klassiruum

Hindamismeetod	Vahend	Protsess
Ettevõtlusoskuste enesehindamine	Küsimustik	Osalejad vastavad küsimustikule, koolitaja juhib järgnevat arutelu, kus selgitatakse tulemusi
Õpitulemuste hindamine	Valikvastustega test	Osalejad teevad testi, seejärel selgitab koolitaja õigeid vastuseid ja juhendab grupiarutelu

Farm

Hindamismeetod	Vahend	Protsess
Koolitaja jälgimine	Grupiarutelu	Koolitaja julgustab osalema, küsib ja hindab õppuri osalust. Päev lõppeb grupiaruteluga
Enesehindamise protsess	Kontrollnimekiri	Osalejad täidavad kontrollinimekirja, koolitaja juhendab ja soodustab hindamisprotsessi. Seejärel juhendab koolitaja üldist tulemuste arutelu

Ettevõtlusinkubaator

Hindamismeetod	Vahend	Protsess
Äriplaanist arusaamise kinnitamine	Küsimused ja arutelu	Koolitaja koos asjatundjaga, osalejate aktiivne roll (arutelu)
Projektitöö hinnang	Äriplaan	Koolitaja koos eksperdiga

Project n. 539313-LLP-1-2013-1-IT-LEONARDO-LMF

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

EQF ja ECVET nõuded: meetmed ja indikaatorid	- Labori koolitustegevused olid suunatud EQF tasemele 5, mis vastab Hispaania riikliku kvalifikatsiooniraamistiku tasemele 5. - Töötati välja kriteeriumid, et kursust oleks võimalik kanda ECVET punktideks ja et õpitulemused oleksid läbipaistvad, ülekantavad ja tunnustatavad. See süsteem aitab VET-pakkujatel ja tööandjatel paremini hinnata õppurite saavutusi. Ühtlasi määratleti minimaalne koolituse tase vajalike oskuste omandamiseks ja samal ajal hinnata vastava kvalifikatsiooniraamistiku taseme sisu. - ECVET punktide jagamine erinevate õpitulemuste vahel sõltub pädevuse saavutamiseks vajalikust **ajast**, samuti pädevuste **asjakohasusest**. Igal juhul peab ECVET punkte käsitlema õpitulemuste juures ainult täiendava vahendina. - Arvestades ECVETi kvalifikatsiooniks vajalikke punkte (60 punkti/aasta), on 2-kuulise nõustamislabori maht 10 ECVET punkti.
Ülekantavus: mõju ja meetmed, et väljatöötatud kursust kvalifikatsiooniraamistikus või mujal sektoris kasutada ja partneri tegevus pärast ELi rahastamise lõppu	Väljatöötatud kursuse sisu kasutatavuse ja projekti tulemuste efektiivseks kasutamiseks: - Kogu projekti kestel asjakohaste organisatsioonide kaasamine (*Red Incola ja Viñalta VET keskus*) - Teadmussiire MTÜde ja ühingute võrgustikku (*Red Incola*) - Teadmussiire agroökoloogia VET regionaalsesse keskusesse - Kahe regionaalse omavalitsuse osakonnaga kontakti loomine ja kaasamine (avatud piirkonna programm ja piirkondlik ettevõtlusinkubaatorite võrgustik) Riiklik kvalifikatsiooniraamistik ja VET-regulatsioon riiklikul tasandil: - LivOrg koolituskursusest teavitatakse laia ringi VET-pakkujaid, huvirühmi ja IFODEFi koostööpartnereid. Need organisatsioonid saavad kursust lihtsalt kasutusele võtta, kuna töötavad mitteformaalses VET-süsteemis. - Riiklik kvalifikatsiooniraamistik sõltub otseselt haridusministeeriumist, mis tegeleb kogu VET ametliku regulatsiooniga. Muutusteks süsteemis (nt uued või täiendatud kutsed) võivad teha ettepanekuid regionaalsed administratsioonid, mis olid ka projekti kaasatud.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

3.6. LivOrg juhtumiuuringud – Poola

Kursuse väljatöötamine ja rakendamine mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilistele korraldajatele

Vajalikud oskused	Peamised oskused, millele Poola kontekstis peab tähelepanu pöörama: - võime kasutada traditsioonilisi vanemate oskusteavet moodsas põllumajanduses, - individuaalsed ettevõtlusvõimed („pehmed“ oskused, varjatud oskused), - võime suurendada sissetulekuid juurutades mahepõllumajandust, - võime luua täiendavat sissetulekut mahepõllumajanduses, - võime haarata uutest võimalustest, mille loovad elustiilimuutused (tervislikkus, kooskõla keskkonnaga). Nõustamislaborite sisu ja meetodid töötas välja TOP meeskond projekti alguses. Puuduvad oskused defineeriti ELi tööjõuturu kontekstanalüüsil. TOP meeskond kogus ja analüüsis üleeuroopalisi andmeid VET-süsteemide analüüsimiseks partnerriikides, mis toetas oskuste ja teadmiste määratlemist, mis on vajalikud maheloomakasvatuse valdkonnas tegutsejale. Seejuures oli suureks abiks kohaliku kaubanduskoja ja teiste huvirühmade panus.		
Oskuste sisu: uuenduslikkus ja moodulite õpiväljundid	**Moodul 1**	**Moodul 2**	**Moodul 3**
	Klassiruum: 1) Uuendusliku äriplaani koostamine maheettevõtte käivitamiseks; 2) Ettevõtlusalaste oskuste ja suutlikkuse arendamine äri üleandmiseks „isalt pojale“ („emalt tütrele“); 3) Kultuuriline, administratiivne ja	Praktiline õpe mahefarmis (väliõpe): 4) Erinevat tüüpi maheettevõtete juhtimine; 5) Maheettevõttes kasutatava tehnoloogia ja masinate tundmaõppimine; 6) Probleemide lahendamine ja mahetootjate pakutud võimaluste kasutamine.	Ettevõtlusinkubaator: 7) Võimaluste otsimine erinevat tüüpi maheettevõtetes; 8) Ärimudeli loomine maheäris; 9) Uuendusliku äriplaani koostamine maheettevõttele; 10) Äriplaani põhjendatuse, usaldusväärsuse

	õiguslik raamistik soodustamaks äri üleandmist järgnevale põlvkonnale ning kuidas minna üle mahepõllumajandusele.		ja asjakohasuse hindamine.
Õppurid ja kombineeritud õppemeetodid: kogemused	Nõustamislaborite kursuse viisid läbi neli kogenud IPED koolitajat: Mieczysław Bąk, Anna Szcześniak, Paulina Bednarz and Przemysław Kulawczuk. Kõik koolitajad olid eksperdid ja väikeettevõtluskonsultandid, kel on sadu tunde konsultandi ja koolitaja kogemust. Praktilisi juhendeid andsid farmiomanikud ja väikeettevõtjad: Marian Nowak, Andrzej Grzywacz, Urszula Baranowska-Pietruczuk, Grzegorz Jankowski, Tomasz Cegiełka, Izabela Krause-Trawińska. Kõik ettekanded, arutelud ja juhendamised olid tasuta. Nõustamislaboris osales 24 huvilist (23 meest ja 1 naine), lõpetas 23 (22 meest ja 1 naine). Grupp moodustus 40 inimest, kellele sellist võimalust tutvustaval seminaril pakuti. Otsustasime eelkõige töötada inimestega, kes on innustunud tehnikast, eriti uuenduslikust tehnikast ja tehnoloogiast ning ostivad uusi väljakutseid. 85% osalenutest jätkavad peretraditsioone, nende vanemad olid talunikud. Klassiruumi koolitus viidi läbi seminari vormis. Enamasti algas iga seminar koolitaja ettekande ja loenguga, millele järgnesid ülesanded, grupiarutelud, analüüs ja kordamine. Kasutasime kahte strateegiat vastavalt erinevale õpikontekstile (formaalne ja mitteformaalne). Esimesel puhul kasutasime lähenemist, kus püüdsime kõige olulisemaid fakte meelde jätta ja omandada oskusteavet, kuidas kasutada maheettevõttes vajalikke töövahendeid. Õppemeetodid: loengud, ettekanded, juhtumiuuringud, arutelud, kordamine, ülesanded ja kokkuvõte, kuidas neid tehti, analüüsi tegemine ja tulemuste kokkuvõtmine, tööülesannete kokkuvõte. Mitteformaalsetest meetoditest kasutati grupiarutelusid, et osalejad kursusest aktiivselt osa võtaksid. See osa nõustamislaborist aitas korrastada eelnevaid teadmisi ja neid laiendada. Nõustamislaborite 2. osa viidi läbi farmides ja maheettevõtetes. Selle peamine eesmärk oli viia õppurid kurssi tegeliku olukorraga ja anda oskusi, et maheettevõtet edukalt juhtida. Selle osa peamine eesmärk oli näidata tegelikke maheettevõtluse äristrateegiaid, arutleda nende üle ja innustada neid huvituma tehnoloogilistest uuendustest. Nagu ülal märgitud, suuremal osal olid head oskused tavapäraste masinate ja tööriistade käsitsemises, pigem oli vajalik anda soovitusi, kuidas kasutada tehnoloogilisi uuendusi. Kasutatud õppemeetodid: grupiarutelud, tehnika demod, intervjuud omanikega, analüüs ja grupikokkuvõte. Kogu tegevus toimus väliõppel. Selle osa õpe oli		

	suunatud sellele, et osalejad oleksid aktiivsed küsima, kommenteerima ja kokkuvõtteid tegema. Kokkuvõttes võimaldas praktiline õpe osalejatel saada põhjaliku ülevaade reaalse maheettevõtte toimimisest See võimaldas võrrelda teoreetilisi teadmisi praktiliste oludega ja andis tugeva aluse äriplaanide koostamiseks. Nõustamislaborite kolmanda osa – ettevõtlusinkubaatori – eesmärk oli osades 1 ja 2 saadud teadmiste ja oskuste praktiline rakendamine, eriti reaalselt rakendatava äriplaani koostamine laias ökotoidu tootmise, müügi ja teenuste valdkonnas. Osalejad tegelesid äriplaanidega väikestes gruppides (5-6 osalejat) koos juhendajaga ja kokku koostati 5 äriplaani. Nõustamislabori see etapp oli jagatud kaheks. Esimeses osas värskendati teooriat, mida omandati loengutes, misjärel tegeleti ärivõimaluste ja -niššide otsimisega, et leida sobiv valdkond äriplaani koostamiseks. Teises osas tegeleti sellega, et äriplaan vastaks tegelikkusele ja võimaldaks alustada reaalse äriga. Eesmärk ei olnud äriplaane kohe reaalselt ellu viia. Need äriplaanid olid aluseks põllumajandusliku kutseõppeasutuse lõpetajatele tegeliku maheettevõtte loomisel. Selles osas kasutati järgmisi õppemeetodeid: loengud, ettekanded, harjutused, grupiarutelud ja projektitöö. Projektitöö oli kõige olulisem metoodika, seda juhendasid ja jälgisid koolitajad.
Kaasatud huvirühmad ja mõju	Nõustamislabori kursuse kava koostamisel konsulteeriti ekspertidega. Gdanski ülikooli spetsialistid soovitasid nõustamislaborite kava ümber korraldada, et see oleks paremini mõistetav võimalikele Poola partneritele teavitustegevustes. Soovitati täiendada seda nõustamislaborite osa, mis oli teiste projektipartneritega kokku lepitud raamistikus ja mida Poola kutsehariduses ja -koolituses kasutatakse harva: uuenduslik õpe farmis kohapeal ja ettevõtlusinkubaatoris. Otsustasime kava ümber korraldada 10ks loogiliseks lühikeseks osaks, et see oleks kutsehariduse ja -koolituse keskustele paremini arusaadav. Seega kajastab kursus kolme peamist kokkulepitud kompetentsiraamistiku osa, kuid annab võimalikele nõustamislaborite jätkajale rohkem infot, kuidas korraldada laborite osi 3 ja 4. Seejuures tuleb märkida, et Poola EQF-süsteem ei ole 3. ja 4. taset rakendanud (vastupidiselt Hispaaniale) ja koolituse pakkujad vajavad detailsemat infot, kuidas laborit korraldada vastavalt nendele reeglitele. Labor korraldati koostöös Gdanski lähedal tegutseva põllumajandusliku rakenduskõrgkooliga, kus 17-20-aastased noored õpivad erinevaid erialasid, nt mehhaniseerimine, toidutehnoloogia, üldine põllumajandus jt. Meie peatähelepanu oli põllumajanduse mehhaniseerimisel, sest paljud selle valdkonna õppurid on kirglikud tehnoloogiahuvilised ning suurte masinate ning robootikahuvilised. Rakenduskõrgkooli ruume kasutati klassiruumis toimuva koolituse läbiviimiseks, samuti äriplaanidega töötamiseks. Teine kaasatud huvirühm oli tootjad ja

	maheäride omanikud, kes olid ettevõtlusvaimu elavaks näiteks ja positiivse ärisuhtumise elluviijateks praktikas. Neist oli praktilise õppe korraldamisel (farmikülastused, arutelud, vestlused, tehnikademod) palju abi. Kaasatud olid järgmised farmid ja ettevõtted: 1. Marian Nowaki farm Bialy Boris, mahepiimatootmine; 2. Andrzej Grzywaaczi farm Drzonowos, lihaveisekasvatus; 3. Urszula Baranowska-Pietruczuki farm Nosibadys, Kesk-Euroopa vana lambatõu "świniarka" kasvataja; 4. Riiklik veisekasvatusfarm Gajewos, piimakarjakasvatus, tehnoloogiasuunitlusega (oma elektritootmine biogaasist); 5. Izabela Krause-Trawińska hobusetall Pepowos, hobusekasvatus hobuteraapiaks puudega lastele; 6. Grzegorz Jankowski ökotalunike juustupoodide võrgustik, kauplus Sopotis.
Väljatöötatud hea praktika	1) Paljud kursusel osalejad aitasid oma vanemaid talus, mistõttu puuduvad nad sageli põllutööde ajal õppetööst. Õnneks oli kursus korraldatud väljaspool põllutööde hooaega (talvel 2014/2015) ja seetõttu oli osalemine hea. 2) Labori praktiline osa võimaldas osalejatel näha reaalse maheettevõtte tegevust. Küsiti palju küsimusi ja osalejad said võrrelda vastuseid tegelikkusega oma vanemate taludes. Mõnedki tunnistasid, et üritavad mõnd laboris õpitud uuendust vanemate talus rakendada (kursuse lisandväärtus).
Soovitused VET praktikutele	Kõik soovitused on toodud VET praktikutele suunatud juhendmaterjalis, mis aitab koolitajatel: - Määratleda ja kirjeldada oskusi, teadmisi ja pädevusi, et töötada välja riiklik koolituskava vastavalt EQF-süsteemile; - Katsetada valitud mooduleid riiklikel pilootkursustel ja laborites, mille põhjal töötada välja professionaalne kursus „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktiline korraldamine", mis oleks vastavuses ELi nõuetega (EQF ja ECVET); - Kavandada peamisi koolitusmeetodeid pilootkursuse ja laborite korraldamiseks riiklikul tasandil, kasutades erinevaid õppemeetodeid (klassiruum; farmis; E-õpe) ja uuenduslikke õpikeskkondi; - Hinnata õpitulemusi töötades välja vajaliku hindamisprotsessi, mis võimaldab koolitajatel hinnata õppijaid, nende uute oskuste ja teadmiste rakendamise võimet reaalsuses, samuti nende kogemusi koolitusel ja soovitusi koolituse paremaks korraldamiseks.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Uue ja uuendusliku kursuse teemade viimine riiklikku kvalifikatsiooniraamistikku või kasutamine muul sektorile sobival viisil

Õpitulemuste hindamine: väljatöötatud meetodid	1. Õpe klassiruumis. Formaalset õpiprotsessi hinnati kahe lähenemisviisi kaudu: kõige olulisemate faktide meeldejätmine ja konkreetsete töövahendite kasutamise oskusteave. Õpe hõlmas suulist kordamist, ülesannete lahendamist ja tagasisidet, analüüsimist ja tulemuste kokkuvõtet, tööülesannete kokkuvõtet, grupiarutelusid ja muid meetodideid. Formaalse õpiprotsessi hindamine oli suunatud iga kursuse käigus omandatud teadmise, oskuse ja pädevuse elemendi hindamisele. Hindamise peamiseks vahendiks oli koolitaja lühike memo grupiaruteludest. Mitteformaalse õpiprotsessi osaks oli peamiselt grupiarutelu, et motiveerida osalisi aktiivselt osalema. Kvaliteedi tagamiseks modereeris või jälgis arutelu koolitaja. 2. Väliõpe. Hinnati nii formaalset kui mitteformaalset protsessi. Mitteformaalset õpet hinnati koolitajate ja nõustajate tagasiside kaudu, nende vaatluste, kommentaaride, vestluste ja äriplaanide koostamise protsessi jälgides. Formaalses osas hinnati mõõdetavaid tulemusi. 3. Ettevõtlusinkubaator. Tulemusi hinnati formaalses kui mitteformaalses osas. Formaalne hindamine põhines nõustamislabori osade 1 ja 2 tulemustel (kordamine ja ülesanded) ja nende rakendamisel konkreetse äriplaani koostamisel (juhendatav projektitöö). Hinnati äriplaanide usaldusväärsust ja kvaliteeti. Mitteformaalset õpet hinnati koolitajate ja nõustajate tagasiside kaudu, nende vaatluste, kommentaaride, vestluste ja äriplaanide koostamise protsessi jälgides.
EQF ja ECVET nõuded: meetmed ja indikaatorid	Labor töötati välja vastavalt EQF nõuetele. See tähendab, et labori programmile lisandus õppemeetodite ja detailsete õpitulemuste esitamine. Nõustamislabori õpitulemused olid hinnatavad, rakendati täielikku hindamisprotseduuri, kus kirjeldati, kuidas hindamine toimus, samuti indikaatoreid. Tagatud oli võrdne hindamine. Hinnati iga õpitulemust. Lisaks sellele koostati nõustamislabori läbinu kutseoskuste kirjeldus, kus määratleti, missugusele ametikohale läbinu sobib ja kirjeldati võtmeoskused, teadmised ja pädevused. Kutseoskuste kirjeldus näitab kandidaatidele, mida laborit läbides on võimalik omandada ja mis ametikoht on sobiv pärast kursuse lõpetamist. Seetõttu võib nõustamislabori kursuse kava, hindamissüsteemi ja kutseoskuste kirjeldust kasutada ECVET-süsteemis. ECTS soovitatav punktide arv on 12. Labori kursust on väga lihtne üle kanda riiklikku kvalifikatsiooniraamistikku, kui tase 4 on välja töötatud. Praegu on Poolas rakendunud NQF-süsteem vaid tasemetel 6-8.
Ülekantavus: mõju ja meetmed,	Poolas on NQF/EQF välja töötatud vaid tasemetele 6-8 (kõrgharidus). Aastatel 2014–2020 töötatakse riiklikus kvalifikatsiooniraamistikus

et väljatöötatud kursust kvalifikatsiooniraamistikus või mujal sektoris kasutada ja partneri tegevus pärast ELi rahastamise lõppu	välja elukestva õppe osa. See on hea võimalus osaleda riikliku kvalifikatsiooniraamistiku tasemete 3-5 väljatöötamisel. Õigusaktid, mis reguleerivad riiklikku kvalifikatsiooniraamistikku, pole Poolas veel vastu võetud. Seetõttu on LivOrgi raames väljatöötatud kursust või selle osi võimalik kanda riiklikku kvalifikatsiooniraamistikku.

4. MAHEPÕLLUMAJANDUS JA ETTEVÕTLUSVAIMU SOODUSTAMINE EUROOPAS

4.1. Projekti võimalik mõju ja võimendav mõju: kogemused riiklikul tasandil

	Saksamaa	Eesti	Kreeka	Itaalia	Hispaania	Poola
	Riigi tasandil loodud strateegiline koostöövõrgustik (*Strategic Networking Group, SNG*) ehk nn „Sektori kutseoskuste liit“ (“*Sector Skills Alliance*”), mis hõlmab erinevaid huvirühmi ja eksperte tööturult, sotsiaalpartnereid, kutseõppe ja -koolituse valdkonnast, soodustab mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilist korraldamist ja edendab uute töökohtade loomist mahesektoris. Eeldame, et pärast projekti lõppu jätkavad SNG liikmed, kes juba jagasid oma kogemusi ja meetodeid projekti rahvusvahelisel seminaril Eestis, ettevõtlusvõimaluste soodustamist.					
Uus nn „sektori kutseoskuste liit“ mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilistele korraldajatele: uute ettevõtete loomise potentsiaal	Huvirühmi **informeeriti** infolehe ja teiste kanalite kaudu projekti käimasolevatest tegevustest. Huvirühmad **kaasati** koolituste läbiviimisse. Huvirühmad **osalesid** seminaridel. Teisel seminaril	Koostöövõrgustiku liikmed (kes on ka tööjõuturu osalised) toetasid üldise koolituse sisu väljatöötamist ja rakendamist. Erinevad projekti tegevused toetasid osalejate teadmisi, oskusi ja pädevusi, mis	Maheloomakasvatuse praktilise korraldamise kursuse väljatöötamisel sai selgeks uudsete ettevõtlusvõimaluste loomise vajadus mahepõllumajanduses See selgus ka LivOrgi koostöövõrgustiku loomisel, kus rõhutati	Koostöövõrgustik soodustab tööhõivevõimalusi, sh: ○ Luua mehhanism, nt üleriigilised ja/või sektoripõhised nõuandvad kogud, kuhu oleks kaasatud erasektor, valitsus ja koolituse pakkujad, et soodustada poliitika	Peamiste osaliste roll projekti koostöövõrgustikus: ○ *Red Incola Foundation* (migrantidega tegelevad MTÜd ja organisatsioonid) ja *Viñalta Agronomic* (ametlik kutsehariduse ja -	Poola nõustamislabor oli suunatud ettevõtluse üleandmisele vanematelt lastele. Individuaalseid ettevõtlusoskusi soodustati põlvkondade vahelise lähenemise kaudu. Osalejad koostasid äriplaani, millest mõned võidakse

	tutvusid kutseõpetajad mahetootjate organisatsioonide esindajatega ja planeerisid/leppisid kokku loengutes, mida pidasid mahetootja-organisatsioonide esindajad; seminaril osalesid ka riigiasutuste esindajad. Huvirühmad **leppisid kokku** selles, et mahepõllumajandust õpetatakse kui reaalset majanduslikku ja ökoloogilist alternatiivi tavapõllumajandusele.	soodustasid isiklikku arengut, tööalast konkurentsivõimet ja osalust tööturul. Kõik huvirühmad nõustusid, et mahe-põllumajandusharidus peab olema välja töötatud ja rakendatud eraldi kursuse või erialana kutsehariduse ja -koolituse või kõrghariduse tasemel. Praegu ei ole Eestis mahepõllumajandust võimalik õppida.	kutsehariduse ja -koolituse olulisust antud teemal, samuti maheloomakasvatus-sektoris tegutsevate praktikute koolitusvajadust sel teemal.	koordineerimist, sotsiaalset dialoogi ja infovahetust oskuste osas, mis on mahepõllumajanduses vajalikud; ○ Tugevdada ametiühingute ja tööandjate võimekust ja kaasata neid koolitusprogrammide planeerimisse, koostamisse ja rakendamisse. Samal ajal võimaldada erasektori tagasisidet oskuste edenemisest ja selle kaudu soodustada optimaalset pakkumist-nõudlust; ○ kasutada LivOrg meetodeid (koolitusvahendid,	koolituse keskus). Mõlema organisatsiooni osalus projekti raames: info andmine õpitulemuste sisu ja kirjelduse koostamisel, info levitamine, teadmiste edastamine, kursuse ja teiste projektitulemuste kasutamine. ○ Migrantide tööjõuturule lõimumise soodustamine maapiirkondades *Open Province* programmi kaudu (Valladolid piirkond) ○ Edendada mahe-	tulevikus ka ellu viia. Koostöövõrgustik Poolas toetas laborite tegevust. Soovitati teavitustegevust laiendada põllumajanduslikele nõuande-organisatsioonidele, põllumajandus-kaubanduskojale ning põllumajanduse ja maaeluministeeriumile, et suurendada kursuse usaldusväärsust.

				fookusgrupid, koolitusprogrammid ja sisu), et täiendada oskusi, mis on vajalikud "rohelistele töökohtadele"; ja ○ edendada põhioskusi nagu juhtimine, ettevõtlikkus, meeskonnatöö, süsteemne mõtlemine, suhtlus ja võõrkeelteoskus, et aidata töötajaid muutustega kohanemisel ja muuta neid konkurentsi-võimelisemaks erinevatel ametikohtadel, tööstusharudes ja territooriumidel.	loomakasvatust kohaliku ettevõtlus-inkubaatorite võrgustiku raames.	

	Saksamaa	Eesti	Kreeka	Itaalia	Hispaania	Poola
Uued oskused ja tavad tööhõive ja ettevõtluse arendamiseks mahesektoris	- Saksamaal on vaja tugevdada mahe-põllumajanduse alast kutseharidust ja -koolitust. Projekt andis pilootkursuse näol tugeva koolitusprogrammi ja väga väärtusliku praktilise kogemuse farmides kohapeal. - Tarbijate nõudlust ja turu kasvu arvestades kasvab tulevikus vajadus uute ja kvalifitseeritud töötajate järele. - Maheloomakasvatus on Saksamaa kutsehariduse ja -	Teoreetilised teadmised ja oskused olid väärtuslikud ja andsid tugeva aluse edaspidiseks. Pilootkursuse raames kogenud mahetootjate külastamine oli kasulik tugevdamaks oskusi ja teadmisi, et alustada oma maheloomakasvatusäri. Oluline on tööd jätkata ja levitada infot kutsehariduse ja - koolituse võimalustest Eesti mahesektoris.	Professionaalne raamistik, mis projekti ja pilootkursusega välja töötati, näitas potentsiaali, mida väljatöötatud kursus võiks pakkuda tööhõive suurendamisel ja ettevõtlusvõimaluste pakkumisel. Konkreetsemalt loodi alus kutsehariduse ja - koolituse pakkumiseks, mida on võimalik kasutada maheloomakasvatuse praktilisel korraldamisel.	- Toetada osalejaid teadmiste, oskuste ja pädevuste omandamisel, et soodustada tööhõivet ja osalust Euroopa tööjõuturul. – Pilootkursus (80 h) mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktiliseks korraldamiseks, uute oskuste katsetamine, teadmised ja pädevus sektoris. - Suurendada kutsehariduse ja - koolituse atraktiivsust ja tööjõu liikuvust. - Võimaldas kolmel itaalia noorel ettevõtjal	- Nõustamislaborites osalenud seostavad ennast „pehmete“ ettevõtlus-oskustega: loomingulisus, juhtimisvõime, ettevõtlusvaim ja suhtlus. - Pakkuda võiks spetsialiseeritud koolitust, et parandada muid ettevõtlusoskusi, eriti juhtimisega seotud oskusi. - Motivatsioon koos riskijulguse ja ebakindluse taluvusega on ettevõtluse	Poola nõustamislaborites olid väga olulised ettevõtluse arendamine ja tööhõive parandamine. Pereäris tegutsevate vanemate ja laste suhtluse parandamiseks kasutati mentorlust. Selle eesmärk oli parandada järgnevaid oskusi: otsusetegemine, põlvkondadevaheline suhtlus, inimeste tugevad ja nõrgad küljed jne. Koostöövõrgustik

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

	koolituse osa talunikuks õppimisel, projekti õppematerjale saab kasutada olemasolevas kutsehariduse ja – koolitusprogrammis			osaleda Erasmuse noorte ettevõtjate programmis ja kahel noorel kreeka ettevõtjal külastada kahte farmi Firenze piirkonnas. - Tihendada suhtlust ja parandada suhtluskvaliteeti organisatsioonide vahel, mis pakuvad õppimisvõimalusi kogu Euroopas. - Kahe eksperte ja huvirühmi hõlmava fookusgrupi loomine. - LivOrg projekti tutvustamine kohalikul tasandil seminaridel ja erinevatel üritustel. - Töögrupi loomine meetodite ja ideede vahetamiseks ELi	võtmetegurid. - Praktiline õpe (mitteformaalne) on hea võimalus katsetada teadmisi tegelikes oludes. - Edulugude nägemine suurendab motivatsiooni ja huvi koolituse vastu.	osales aktiivselt teavituses, tagasiside ja soovituste kogumisel kursuse ja omandatud oskuste kohta.

				mahesektori huvirühmade, ekspertide ja kohalike võimude vahel. - Parandada erialast pädevust, sh mitteformaalsete õpimeetodite kaudu. - ELi nõuetega (EQF, ECVET) seotud hindamismeetodite määratlemine ja katsetamine, et parandada õpitulemuste ülekandmist üle ELi ja suurendada töötajate liikuvust, pakkudes neile tööhõivevõimalusi.		

	Saksamaa	Eesti	Kreeka	Itaalia	Hispaania	Poola
	Erasmuse noorte ettevõtjate programm on piirideülene vahetusprogramm uutele edasipüüdlikele ettevõtjatele, kes saavad koguda väikeettevõtte juhtimiseks ja kasvatamiseks vajalikke oskusi, töötades koos kogenud ettevõtjaga teises riigis ühe kuni kuue kuu jooksul. Neli ettevõtjat kasutas võimalust parandada oma oskusteavet ja edendada piirideülest teadmiste ja kogemuste vahetust. Erasmuse noorte ettevõtjate programm on üks „Ettevõtluse arengukava 2020“ võtmetegevusi, mille eesmärk on edendada Euroopa ettevõtlusvaimu, toetada uusi ärisid nende elutsükli kriitilistel etappidel ja aidata neil kasvada.					
Ettevõtlust soosivate hoiakute tugevdamine. ERASMUSe noorte ettevõtjate programm: kuidas luua uusi ettevõtteid ja töökohti kogu Euroopas	- EkoConnect toetas ja informeeris noori edasipüüdlikke ettevõtjaid Erasmuse programmist. Saksamaa kontaktpunktid olid väga koostööaltid. - EkoConnect	Eesti partnerid tutvustasid ettevõtlusprogrammi võimalikele huvilistele. Motiveeritud huvilisi nõustati täiendavalt ja julgustati programmis osalema. Kohalikele tootjatele tutvustati võimalust leida Eesti mahelambakasvatustalu, et võõrustada Itaalia	Kreeka partner aitas kahel edasipürgival LivOrg kursusel osalenud tootjal saada ettevõtluskogemusi teise riigi (Itaalia) maheloomakasvatussektoris. Osalejad said olulise töökogemuse ja arendasid oma ettevõtlusvõimeid teises riigis ning sidemeid teiste ELi riikide ettevõtetega.	ERIFO ja ENFAP Toskaana aitasid kolmel edasipürgival ettevõtjal saada Erasmuse programmist toetust. Kaks neist osalesid LivOrg pilootkursusel. Kõik on väga motiveeritud oma ettevõtte loomiseks järgmistes valdkondades: ○ lehtköögiviljakasvatus. ○ lambakasvatus (liha ja	Mahepõllumajanduse ekspert Gonzalo Palomo oli kutsutud esineja Hispaaniast LivOrgi lõppkonverentsil Tartus, kus ta kõneles oma kogemustest: ta on olnud ise üks toetuse saajatest ja praegu taotles üks tema	Valmistati ette kolme huvilise taotlused. Kõik huvilised olid väga motiveeritud, nende ideed olid uuenduslikud ja huvitavad. Poolas ei nähta talupidamist siiani sageli

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

	kasvatas teadlikkust mahepõllumajanduse olulisusest.	ettevõtjat.		vill). ○ seakasvatus (lihatootmine). Nad on registreeritud noorte ettevõtjate programmis ja koostasid oma uue ettevõtte äriplaani. Itaalia vastav organisatsioon (www.qualityprogram.it) Materas vaatab nende taotlused läbi. Lisaks toetati kahe kreeka ettevõtja osalemist vahetusprogrammis Itaalia piimafarmis Firenze piirkonnas, kus nad said katsetada ja jagada meetodeid ja tehnikaid. Siena ülikool (http://www.unisi.it/eye) tegeles nende programmi taotlustega. Kaks Itaalia	mahekooperatiivi partneritest programmist toetust. Üks Hispaania projekti kaasatud huvirüha esindajatest nimetati äsja noorte ettevõtjate programmi vahendusasutuseks.	ettevõtlusena, mistõttu annaks nende ettevõtlusele suunatud taotluste rahuldamine olulist lisandväärtust Poola mahesektorile.

				vastuvõtvat ettevõtjat osalevad ka projekti koostöövõrgustikus. Vastuvõttev ettevõtja ja uus ettevõtja said oktoobris/novembris 2015 järgmisi kogemusi: ▪ Vastuvõtvad ettevõtjad: - Lõid rahvusvahelisi kontakte (Itaalia – Kreeka). - Töötasid kuu aega kahe motiveeritud, värskete ideedega uue ettevõtjaga. - Said teadmisi välisturgude kohta (Kreeka ja Kreeta). - Leidsid potentsiaalseid uusi koostöövõimalusi. - Paranes inglise keele oskus.		

				▪ Uued ettevõtjad : - Said teadmisi teise Euroopa riigi turust ja erinevatest võimalustest äri teha. - Tugevdasid oma sektorispetsiifilisi oskusi (põllumajandus, mahe/tavatootmine). - Leidsid potentsiaalseid uusi koostöövõimalusi. - Paranes võõrkeelteoskus. - Rakendasid ja katsetasid oma teadmisi, oskusi ja pädevusi, mida koguti LivOrg kursuse raames.		

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

5. KOKKUVÕTE

5.1. Peamised järeldused

Õppurid ja erinevad koolitusmeetodid: riikide kogemused - pilootkursused

Õppurid olid partnerriikides erinevad, kuid mõned järeldused kehtivad iga piloottegevuse kohta.

Esiteks, oli näha, et õppurid mõistsid maheloomakasvatuse väärtust ja selle potentsiaali kõrge kvaliteediga toidu tootmisel paremini farmis kohapeal kui loengutes. Teemad, mille tõid välja ja mida selgitasid tootjad, olid paremini arusaadavad, jäeti paremini meelde ja võeti paremini omaks võrreldes loengutes käsitletavaga. Oluline on, et farmikülastusega kaasneks õppuritele ülesanne, nt konkreetsetele küsimustele vastamine lühiaruandes pärast farmikülastust või küsimuste koostamine intervjuuks tootja või eksperdiga.

Mõnede teemade, nt moodulist 3 ja 4, olid eelistatavad loengud, mis olid parimaks võimaluseks edastada kõigile õppureile lühikese ajaga põhilist infot. Lisaks loengutele kasutati ka muid õppemeetodeid, nagu juhtumiuuringud (*case studies*) ja grupiarutelud.

E-õppel tutvusid õppurid iseseisva õppe- ja hindamiskeskkonnaga.

Õppurid ja erinevad koolitusmeetodid: riikide kogemused – nõustamislaborid

Nõustamislabori viisid läbi kaks partnerit. Nõustamislabor võimaldas välja töötada ja katsetada uuenduslikke koolitus- ja nõustamismeetodeid, et tugevdada etnilisse vähemusse või erinevatesse põlvkondadesse kuuluvate tootjate ettevõtluspotentsiaali mahepõllumajanduses. Poola partner tegeles põlvkondadevahelise lähenemisega, Hispaania partner kaasas erinevatest rahvustest osavõtjaid.

Nii pilootkursused kui nõustamislaborid sisaldasid formaalseid ja mitteformaalseid koolitusmeetodeid. Formaalsed meetodid võimaldasid osalejaile tegevusi, kus oli oluline grupisuhtlus. See oli põhielement tegevustes, mille eesmärgiks oli hinnata enda ettevõtlusalaseid oskusi, eriti neid, mis on tihedalt seotud grupitööga: loomingulisus, suhtlus, meeskonnatöö ja enesekindlus. Kasutatud õppemeetodid olid: loengud, ettekanded, juhtumiuuringud, arutelud, kordamine, ülesanded ja kokkuvõtete tegemine. Need aitasid kõige olulisemaid mahepõllumajanduse fakte ja teadmisi meelde jätta.

Vastupidiselt eelnevale võimaldasid mitteformaalsed koolitusmeetodid (farm ja ettevõtlusinkubaator) otsest ettevõtte igapäevarutiini jälgimist; teadmisi sektorist; edulugusid ja näiteid otse ettevõtjatelt. Selle osa peamine eesmärk oli näidata realistlikke mahetootmise ettevõtlusstrateegiaid, ärgitada noori arutlema tegelike ettevõtlusmudelite üle ja panna neid huvituma valdkonna tehnoloogilistest uuendustest.

Nõustamislaborite kolmanda osa – ettevõtlusinkubaatori – eesmärgiks oli 1. ja 2. osas saadud teadmiste praktiline rakendamine ning realistliku ja rakendatava maheettevõtte äriplaani koostamine laias mahetoidu tootmise, müügi ja teenuste valdkonnas. Nn ettevõtlusinkubaatoris iseseisvalt juhendaja nõuennete järgi väikestes gruppides äriplaani kallal töötades õppisid osalejad oma tööd organiseerima. See oli kogu koolituse kõige keerulisem osa. Koolitaja ja juhendaja peavad väga hästi koordineerima, et juhendada ja hinnata osalejate arengut.

Pärast Poola nõustamislaboreid tunnistasid paljud õppurid, et proovivad mõningaid laborites õpitud uuendusi rakendada oma vanemate ettevõttes.

Väljatöötatud õpitulemuste hindamise meetodid

Partnerid kasutasid õpitulemuste hindamiseks erinevaid meetodeid: valikvastustega testid, suulised ettekanded, kirjalikud aruanded, koolitajate hinnang ja ka enesehindamine.

Pilootkursustel kasutati peamiselt valikvastustega teste (eriti e-õppel), vaatlusi ja aruandeid. Itaalia partner kasutas individuaalseid intervjuusid, mis moodustas 50% õppuri koondhindest. See hõlmas kogu õppeainet ja aitas välja selgitada erinevused oodatavate ja tegelike õpitulemuste vahel. Eesti partner valis kirjaliku aruande ja iga külastatud ettevõtte ülevaate koostamise. Saksa õppurid pidid koostama ülevaate etteantud teemal, mis puudutas kriitilisi küsimusi mahepõllumajanduses ja kandma selle kogu rühma ees ette.

Enamasti moodustas valikvastustega test vaid väikese osa kogu võimalikest pilootkursusel saadavatest punktidest.

Lisaks koolitaja vaatlusele ja valikvastustega testidele pidid nõustamislabori õppurid ennast ise etteantud küsimustikku täites hindama, millele järgnes koolitaja juhitud vestlus, kes selgitas peamisi tulemusi. Ettevõtlusinkubaatori õppurid pidid tõestama oma äriplaanist arusaamist vastates küsimustele ja osaledes järgneval arutelul. Lisaks äriplaani kvaliteedile ja usaldusväärsusele hinnati moodulites 1 ja 2 omandatud teadmiste, oskuste ja pädevuste rakendamist äriplaanis.

Projekti võimalik mõju ja võimendav mõju: kogemused riiklikul tasandil

Mõned partnerid kasutavad LivOrgis väljatöötatud meetodeid edasistes projektides (ERASMU+ Students Mobilities), koolitustel ja teistes tegevustes.

LivOrg VET (kutseharidus ja -koolitus) kursust saavad kasutada ka teised riiklikud haridusasutused või mahehuvigrupid, et ette valmistada või uuendada programmi või kursust mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilisest korraldamisest.

Et mõned LivOrg õppurid osalesid ERASMUSe *Noorte ettevõtjate* programmis, värskendas LivOrg projekt otseselt mõnede õppurite ettevõtlusvaimu, parandas nende ettevõtlusvõimekust ja suurendas nende avatust uutele võimalustele ELi turul. Programm võeti erinevates riikides väga erinevalt vastu.

Poola partner otsustas nõustamislabori õppekava jagada 10 loogiliseks lühikeseks osaks, et see oleks koolituskeskustele paremini mõistatav ja kasutatav. Nad pakkusid ka lisainfot võimalikele nõustamislabori jätkajatele, kuidas korraldada labori mooduleid 2 ja 3.

<u>Ülekantavus: rakendatud meetmed väljatöötatud kursuse kasutamiseks riiklikus kvalifikatsiooniraamistikus</u>

Huvirühmade (haridus- ja VET spetsialistid/pakkujad; tööturu osapooled, kohalikud ametiasutused) kaasamine kogu projekti jooksul on väga soovitatav, et parandada projekti kogu tegevuse vältel (planeerimine, väljatöötamine, rakendamine, hindamine) ja et selle tulemusi oleks võimalik paremini kasutatavaks muuta. Seetõttu korraldasid kõik partnerid fookusgrupi, kus arutati õpitulemusi, punktide tunnustamist ja võimalusi projekti raames väljatöötatud kursust kasutada kvalifikatsiooniraamistikus. Fookusgruppides lepiti kokku järgmised sammud mahepõllumajandusliku loomakasvatuse praktilise korraldamise kursuse viimiseks kvalifikatsiooniraamistikku. Selle ja erinevate (rahvusvaheliste) kohtumiste abil käivitas projekt edukalt koostöövõrgustike loomise.

Kestlikkuse tagamiseks ka pärast projekti lõppu tegid partnerid tihedat koostööd. Koostööd tehti tulemuste levitamiseks ja väljatöötatud kursuse tutvustamiseks ning võimalikuks kasutuselevõtuks.

Projekti raames tutvustati maheloomakasvatust ja mahepõllumajandust laiemalt erinevate projekti ürituste kaudu, sotsiaalmeedias, projekti materjalides ja kodulehel. Partnerid laiendasid projekti tegevusi ka teistesse valdkondadesse, sektoritesse ja sotsiaalsetesse keskkondadesse, nt ERASMUSe Noorte ettevõtjate programm või tuues huvirühmad projekti lõpuseminarile Eestis. Lisaks sellele külastas lõpuseminari palju Eesti mahetalunikke, kellele samuti tutvustati projekti ja selle tulemusi.

Nagu ülal mainitud, kursuse programmi ja materjale kasutatakse edasistes projektides ja muudes tegevustes.

5.2. Soovitused

Peamised soovitused edaspidiseks VET (kutseharidus ja -koolitus) praktikutele hõlmavad kõiki kursuse väljatöötamise etappe (kavandamine, kirjeldamine, rakendamine). VET kursuse koostamine LivOrg projekti raames hõlmas nelja etappi (kavandamine, elluviimine, hindamine ja ülevaatamine), mis olid seotud maheloomakasvatuse korraldamisega. Igas etapis kasutati kvaliteedikriteeriume ja näidiskirjeldusi, mida tuleks VET-süsteemis rakendada, samuti koolituse pakkujate ja kvalifikatsiooni andmise tasemed. Antud raamistikku tuleks võtta kui vahendit, must erinevad kasutajad võivad valida elemendid, mida nad peavad kõige asjakohasemaks.

Igasse etappi on soovitatav kaasata võimalikult palju huvirühmi (koolituse ja VET pakkujad; tööturu osalised, kohalikud ametiasutused), et tagada võimalikult laiapõhjaline teemakäsitlus, teadmised ja oskused, mida arendada püütakse. Tuleks silmas pidada, et kursuse hoolikas planeerimine teeb õpetamise lihtsamaks ja nauditavamaks, samuti soodustab see õppimist.

Kursuse kavandamise esimeses etapis tuleks määratleda alateemad, arvestades, et need oleks võimalik koondada mooduliteks (seotud teemadeplokk). Tähelepanu vajab õpitulemuste kirjeldamine, sest nendeni peaksid koolitatavad koolitusprotsessi lõpuks jõudma. Kursuse väljatöötamisel ja rakendamisel on võimalik mooduli raames formaalseid ja mitteformaalseid õppemeetodeid kombineerida. See eeldab õpetamisel erinevate tegevuste ja meetodite kasutamist. Õpitulemused (teadmiste, oskuste ja pädevuste mõistes) peaksid olema seoses aja planeerimisega erinevatele moodulitele. Meetodid ja vahendid, mida kasutatakse, peavad otseselt olema seotud nende meetodite ja vahenditega, mida kasutatakse hindamisel.

Kursusest võiks suure osa moodustada tegevused väljas, mis on väga oluline, sest õppurid mõistavad mahetootmise süsteemi oluliselt paremini kohapeal kui loengutes.

Samuti on õppurite huvi mõelda mahepõllumajanduse üle oluliselt suurem farmis kohapeal tootjaga arutledes kui loengus. Farmikülastusel peab planeerima piisavalt aega farmiga tutvumiseks, selleks, et õppurid saaksid vastused oma küsimustele ja paneksid saadud info kirja. Oluline on ka see, et farmis kohapeal toimuv õpe sisaldaks ka aruande koostamist ja õpitulemuste hindamist.

Kõik soovitused VET praktikutele sisalduvad projekti raames loodud töövahendite dokumendis.